

# H

# M

# A

# Y

# K

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

# HAYKA

Organ Президиума Национальной академии наук Азербайджана

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

No 7 (1361)

Cümə, 17 fevral 2023-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur



## Azərbaycanın yaşıl enerji potensialı Avropa üçün yeni imkanlar açacaq

Fevralın 13-də Bakıda "Gülüstan" sarayında müstəqillik dövrünün 1280 MVt gücündə ən böyük İstilik Elektrik Stansiyasının təməlqoyma mərasimi keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı tədbirdə çıxışında Mingəçevir şəhərində yeni 1280 meqavat gücündə elektrik stansiyasının təməlinin qoyulmasını əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirib. Qeyd edib ki, bu ölkəmizin enerji potensialını böyük dərəcədə gücləndirecək, eyni zamanda, Mingəçevirin Azərbaycanın elektroenergetika mərkəzi kimi önemini da da artıracaq: "Əminəm ki, biz yaxın zamanlarda - 2025-ci ilde bu stansiyanın açılışını qeyd edəcəyik".

"Mingəçeviri nəinki Azərbaycanın, ümumiyyətlə, Qafqazın enerji mərkəzinə çevirən Ulu Öndər Heydər Əliyev olmuşdur. Onun rehbərliyi və təşəbbüsü ilə ötən əsrin 70-ci illərində - daha doğrusu, 1976-cı ildə Mingəçevirdə böyük elektrik stansiyasının təmeli qoyulmuşdur. Böyük stansiyanın birinci blokunun 1981-ci ildə Heydər Əliyevin şəxsi iştirakı ilə açılışı olmuşdur", - deyə dövlətimizin başçısı qeyd edib.

Prezident İlham Əliyev bildirib ki, stansiyada bərpa-yenidənqurma işləri neticəsində təqribən 600 meqavatdan çox itirilmiş güclər bərpa edilib və bu da özlüyündə yeni bir böyük stansiyanın tikintisi deməkdir.

Dövlətimizin başçısı Mingəçevir Elektrik Stansiyasının öneminin ikinci Qarabağ müharibəsi zamanında bir daha belli olduğunu vurğulayıb: "Çünki o vaxt döyüş meydanının

da məğlub olan Ermənistən Azərbaycanın mülki obyektlərini də atəşə tuturdu, yüzlərə yaşayış evi tamamilə dağdırılmışdır, yüzə yaxın dinc insan helak olmuşdur, o cümlədən Mingəçevir Elektrik Stansiyası da atəşə tutulmuşdur, uzaqmənzilli raketlərlə atəşə tutulmuşdur. Bu rakətlərin bir çoxu Azərbaycanın hava hücumuna qarşı müdafiə sistemləri tərəfindən məhv edildi, bəziləri isə hədəfə dəymədi. Yəni döyüş meydanında məğlub olan Ermənistən məhz Azərbaycanın elektrik potensialının əsas mərkəzini sıradan çıxarmaq istəyirdi. Ancaq buna nail ola bilmədi".

Prezident İlham Əliyev hazırkı dönmədə Mingəçevir şəhərinin nəinki Azərbaycanın, bütün Qafqazın elektroenergetika mərkəzi kimi yeni dövrünün başlığıını deyib: "Bu, Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinə verilən növbəti töhfə olacaq, yüzlərlə yeni iş yerləri yaranacaq və beləliklə, Azərbaycan öz imkanlarından tam istifadə edərək həm daxili tələbatı ödəyəcək, eyni zamanda, həm elektroenergetika, həm də təbii qaz sahəsində daha böyük addımlar atacaq. Çünkü yeni tiki-ləçək stansiyada şərti yanacağın sərfiyati kifayət qədər aşağıdır və bu, imkan verəcək ki, ildə təqribən 800 milyon kubmetr və ya 1 milyard kubmetr qaza qənaət edilsin. Bu gün Avropa məkanında Azərbaycan qazına böyük tələbat olduğu üçün bu, eyni zamanda, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə növbəti töhfə olacaqdır".

Dövlətimizin başçısı eləvə edib ki, yeni tiki-ləçək bu stansiyanın müasir standartlara cavab verməsi nəticəsində karbon qazının miqdarı çox böyük dərəcədə - 2 milyon ton azala-

caq və beləliklə, ətraf mühitə də bunun çox böyük faydası olacaqdır.

Prezident İlham Əliyev stansiyanın xarici tərəfdəşlərlə birlikdə inşa ediləcəyini qeyd edərək, mərasimde İtaliyanın şirkətlər və "Made in Italy" nazirinin iştirak etdiyini, eyni zamanda, Çinin bir şirkətinin bu stansiyanın tikintisində iştirak edəcəyini diqqətə çatdırıb, "AzərEnerji" ilə İtaliyanın "Ansaldi" şirkəti arasındaki əlaqələrə toxunub.

"Əminəm ki, biz bütün istiqamətlər üzrə hədəflərə çatacaq və nece ki, neft və qaz layihələri, eyni qaydada Azərbaycanın elektrik enerjisi de Avropa məkanına çatdırılacaq. Bu məqsədlə keçən ilin dekabr ayında müvafiq anlaşma imzalanmışdır və Azərbaycanın potensialı, o cümlədən yaşıl enerji potensialı Avropa üçün yeni imkanlar açacaqdır", - deyə dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda bütövlükdə elektroenergetika sahəsinin son illər ərzində çox sürətə və uğurla inkişaf etdiyini deyib: "Son 20 il ərzində Azərbaycanda 34 elektrik stansiyası inşa edilmişdir və bu stansiyaların generasiya gücü təqribən 3400 meqavata bərabərdir. Sadəcə olaraq, müqayisə üçün deya bilərəm ki, hazırda bizim ümumi generasiya gücümüz 7200 meqavatdır, onun 3400 meqavatı son 20 ildə yaradılmışdır".

Dövlətimizin başçısı azad edilmiş torpaqlarda cəmi 3 il ərzində 200 meqavatlıq enerji gücü yaratmış olacaq. Bütün stansiyalar ümumi şəbəkəyə qoşulmuşdur. Şərqi Zəngəzurun və Qarabağın böyük hidroenergetika potensialı imkan verəcək ki, biz o bölgelərdə 500 meqavata qədər generasiya gücəri yaradacaq. Yəni bu sahə prioritet olaraq qalır".

Prezident İlham Əliyev bərpaolunan enerji növlərinin inkişafı üçün Azərbaycanda çox böyük potensialın olduğunu vurğulayaraq, hazırda 470 meqavatlıq günəş və külək stansiyalarının inşa edildiyini, üçüncü stansiyanın inşasına yaxın vaxtlarda başlanılaçığını qeyd edib.

"Biz bu gün doğrudan da böyük və önemli işin təməlini qoyuruz. Əminəm ki, stansiya nəzərdə tutulmuş vaxtda inşa ediləcək və həm ölkəmizin enerji potensialını gücləndirəcək, ixrac imkanlarımızı gücləndirəcək və həm də xarici tərəfdəşlərlə yeni, gələcək layihələrə yol açacaqdır", - deyə dövlətimizin başçısı çıxışında yekun vurub.

Sonra tədbirdə İtaliyanın şirkətlər və "Made in Italy" naziri Adolfo Urso, bu ölkənin "Ansaldi Energia" şirkətinin prezidenti Cuzeppe Marino və Çinin "Dongfang" şirkətinin baş direktoru Çen Xuacye çıxış edərək, ölkələrimiz arasında dostluq, eləcə de iqtisadi əməkdaşlığın davamlı gücləndirilməsini yüksək dəyərləndiriblər.

Mərasimdə yeni inşa olunacaq İstilik Elektrik Stansiyası barədə videoçarx nümayiş etdiləlib.

Daha sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və İtaliya Respublikasının şirkətlər və "Made in Italy" naziri Adolfo Urso stansiyanın təməlini qoyublar.

Birinci  
vitse-prezident  
Mehriban Əliyeva  
akademik  
Arif Paşayevin  
doğum günü ilə  
əlaqədar  
paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva Azərbaycan elmi elitasının sayılıb-seçilən nümayəndələrindən biri olan akademik Arif Paşayevin doğum günü ilə əlaqədar rəsmi instaqram səhifəsində paylaşım edib.

AZERTAC paylaşımı təqdim edib. "Böyük ürək sahibi, nurlu, mehriban İnsan! Ad günün mübarək! Sənə möhkəm cansağlığı, gürmrahlıq və gözəl əhvalı-ruhiyyə arzulayıram! Sən gözəl ata və qayğıkeş babasan! Sənə sevgimiz sonsuzdur! Ömrün uzun olsun! Uca Allah bütün valideynləri qorusun!".

**Mehriban Əliyevanın göstərişi ilə daha bir humanitar yardım təyyarəsi Türkiyəyə yola düşüb**

Türkiyədə dəhşətli zəlzələnin baş verdiyi bölgəyə Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fonduñun prezidenti Mehriban Əliyevanın tapşırığı ilə fevralın 16-da səhər dəha bir humanitar yardım göndərilib.

AZERTAC xəber verir ki, 105 tonluq humanitar yardım aparan təyyarə ilə qardaş ölkəyə zəlzələdən zərər çəkmiş insanların soyuq qış aylarında ən çox ehtiyac duyduqları qızdırıcılar və çadırlar çatdırılacaq.

Qeyd edək ki, ötən gün də humanitar yardım təyyarəsi ilə bölgəyə çadırlar və qızdırıcılar yola salınımdı.

Xatırladaq ki, Heydər Əliyev Fonduñun prezidenti Mehriban Əliyevanın göstərişinə əsasən, fevralın 9-dan etibarən Heydər Əliyev Fondu Türkiyəyə humanitar yardım təyyarələri göndərir. Bu yardımçılar çərçivəsində zəlzələdən zərər çəkmiş şəxslərə müxtəlif dərman preparatları, tibbi ləvazimat və avadanlıqlar, isti geyimlər, qızdırıcıları olan çadırlar, generatorlar, istilik radiatorları, çöl üçün qızdırıcılar, dizel yanacaqlı kaloriferlər, axtarış-xilasətme işlərinə dəstək məqsədi ilə ləvazimat və avadanlıqlar çatdırılıb.

# Ömür kitabının hər səhifəsi parlaq həyat hekayələri ilə zəngin olan alim - akademik Arif Paşayev

Ad günü insan ömrünün unudulmaz anılarından biri olmaqla yanaşı, həm də bir həyat hesabatıdır. Belə günlərdə arxada qalan illər kitab kimi vərəqlənir, "mən Vətənim üçün nə etmişəm" sualına cavab axtarılır. Bu prizmadan yanaşsaq, görkəmli alim, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, akademik Arif Paşayev o insanlardandır ki, ömür kitabının hər səhifəsi parlaq həyat hekayələri ilə zəngindir. O, bir alim olaraq həyatın mənasını elmi araşdırılmalarla görür, bir ziyan olaraq işıqlı əməlləri ilə tanınır. Arif müəllimin həm də bir ata olaraq cəmiyyət üçün gərəkləi övladları ilə qurur duymağın haqqı var.

AZERTAC Azərbaycan elmi elitasının sayılıb-seçilən nümayəndələrindən biri olan akademik Arif Paşayevin doğum günündə onun həyat və fəaliyyətinin bəzi məqamlarına nəzər salır.

Arif Paşayev 1934-cü il fevralın 15-de Mir Cəlal Paşayevin və Püstə xanının ailəsində dünyaya göz açıb. Mir Cəlal müəllimi oxucuya tanıtmağa belə də ehtiyac yoxdur. O, istedadlı yazıçı, ədəbiyyatşunas-alim və pedaqoq kimi bu gün de xatırələrde yaşayır. Belə bir alim və ziyanının ailəsində doğulub boy-a-başa çatmaq nə qədər xoşbəxtlikdirse, bunun bir o qədər de məsuliyyəti var. Bu ailənin evi dövrün bir çox məşhur simalarının yığıldığı ədəbi-elmi məclisləri xatırladır. Bu mühit ailənin övladlarının həyata baxışlarına, xarakterlerinin formalşamasına öz müsbət təsirini göstərməyə bilməzdi.

Püstə xanım deyərdi ki, övladlarımız başımızı həmişə uca eləyiblər: "Məktəbdə əlaçılıqları, müəllimləri həmişə məni təbrik edib, ev tərbiyələrindən razı qalıblar. Arif onilliyi yenicə qurtarmışdı. Atası istəyirdi ki, gedib Moskvada oxusun, gözü açılsın, 17 yaşında uşağın uzağa getməsindən qorxurdum. Sonra onu yola saldım. Dalınca da həmişə sovqat göndərdim. Nəhayət oxudu, gəldi. Gözü-könlü seçdiyi qızla evləndi, ondan da iki qızı oldu".

Arif Paşayev 1957-ci ildə Odessa Elektrotehnika Rabitə İstitutunu radiofizika ixtisası üzrə bitirib, 1959-cu ildən Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının (indiki AMEA) Fizika İnstitutunda elmi fəaliyyətə başlayıb. 1960-cı ildə SSRİ-nin aparıcı elmi mərkəzlərindən sayılan Dövlət Nadir Metallar İstitutunun aspiranturasına qəbul olub. 1965-ci ildə "Yüksek və ifrat-yüksek tezliklərde yarımkəcicilərin parametrlərini ölçmək üçün kontaktsız üsul və cihazların işlənməsi" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək texnika elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alıb. Yarımkecicili materialların elektrofiziki parametrlərini kontaktsız ölçmək üçün cihazlar, maşınqayırma məmulatına nəzarət üçün cərəyan burulğanlarından istifadə edən qurğular, mikrominiatür dəqiq çeviricilər yaradıb. Bu qurğular dölyanın bir çox elmi mərkəzlərində, gəmiqayırımda, maşınqayırımda, hərbi sənayede və digər istehsalat sahələrində tətbiq olunur. Əldə etdiyi elmi neticələrin bir çoxu ixtira səviyyəsində işlənilib, Beynəlxalq Sərgilərdə, müsabiqələrdə qızıl medal və diplomlara layiq görüldü.

Elmi axtarışlarını yorulmadan davam etdirən Arif müəllim 1978-ci ildə "Yarımkecicilərin tədqiqində elektromaqnit üsulların fiziki əsasları, inkişaf prinsipleri və tətbiqi perspektivləri" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək fizika-riyaziyyat elmləri doktoru alimlik dərəcəsi alıb. Onun tədqiqatları əsasında sualtı obyektlərə nəzarət və tədqiq üçün nəzərdə tutulmuş telemetrik, coxfunksiyalı, hidroakustik kompleks aparat yaradılıb. 1991-ci ilde Arif Paşayev "Avtonom hidroakustika infor-



masiya sisteminin yaradılması sahəsində kompleks işlər görə" Azərbaycan Dövlət Mükafatı-ha layiq görüldü.

Onun elmi axtarışlarının əsas istiqaməti yarımkəcicilər fizikası və texnikasıdır. Alim yüksək və ifrat-yüksek tezlikli diapazonlarda materialların zədesiz tədqiqatlarının fiziki əsaslarını yaradıb. Uzun illər ərzində zədesiz nəzarət yarımkəcicilər fizikasının və ölçmə istiqamətlərinin elmi əsaslarının inkişafı, yeni istiqamətlərin yaradılması və onların tətbiqi ilə məşşəl olub. Bütün bunlar akademik Arif Paşayevin elmi nailiyyətlərinin heç də hamısı deyil. O, 600-dən çox elmi əsərin, 60-dan artıq kitabın, monoqrafiyanın müəllifidir. Həmçinin 60-dan çox ixtira üçün müəlliflik şəhadətnaməsi və sənaye nümunələri alıb. "SSRİ-nin ixtiraçısı" medali, akademik Y.Məmmədəliyev adına medal və İngiltərə Beynəlxalq Bioqrafiya Mərkəzinin qızıl medalı ilə təltif olunub. "Azərbaycanın tanınmış alimləri" beynəlxalq layihəsinin qalibi olan Arif müəllim "XXI əsrin tanınmış alimi" beynəlxalq diplomu ilə mükafatlandırılıb, habelə Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı ona "Qızıl medal" verib.

Azərbaycanda elmin, təhsilin inkişafında yüksək xidmətləri olan akademik Arif Paşayev Əməkdar elm xadimi adına, "Şöhrət", "Şərəf", "İstiqlal" ordenlərinə layiq görüldü.

Görkəmli alim ömrünün uzun illərini gələcəyin intellektual elmi elitasını yetişdirməye həsr edib. Onun rəhbərliyi ilə çoxsaylı namizədlik dissertasiyaları müdafiə olunub. O, eyni zamanda, Rusiya, Ukrayna, Latviya, Estoniya və Azərbaycanda müdafiə olunmuş bir çox doktorluq dissertasiyaları üzrə rəsmi opponent kimi çıxış edib.

Akademik Arif Paşayevin fəaliyyətinin böyük bir dövrü milli aviasiyadan təşəkkülü və inkişafı ilə bağlıdır. O, Milli Aviasiya Akademiyasına 27 ildir uğurla rəhbərlik edir. Burada tədris prosesi, elmi-metodiki işlər yüksək səviyyədə təşkil edilib, bir sıra kafedralar açılıb, yeni ixtisasların tədrisinə başlanılıb. Akademiya mülki aviasiyasının bütün istiqamətlər üzrə yüksəkixtisaslı milli kadrlarla təmin edilməsində misilsiz rol oynayır.

Bu nüfuzlu təhsil və elm ocağının fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də müasir dövrümüzdə xüsusi aktualıq kəsb edən pilotsuz uçuş aparatlarının, minaların axtarılması və zərərsizləşdirilməsində tətbiq olunan robotların, radiotexniki təminat obyektlərinin texniki vəziyyətinə avtomatlaşdırılmış nəzarət sistemlərinin yaradılmasıdır.

Milli Aviasiya Akademiyasında Azərbaycanda analogu olmayan, dünya standartları səviyyəsində şəhərcik salınıb. Tədris prosesinin modernləşdirilməsi, sağlam elmi-pedaqoji mühitin yaradılması, akademiyaya yüksəkxitəslə

mütəxəssislərin cəlb olunması Arif Paşayevin əsas iş prinsipləridir. Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin dediyi kimi, akademik Arif Paşayev "icində intibah gəzdiren insandır. Onu müellimlər də, tələbələr də sevirler".

Arif müəllimin bir rektor, pedaqoq və alim kimi öz yetirmələri ilə fəxr etməyə tam haqqı var, çünkü akademiyani belə bir yüksək səviyyəyə mehz o çatdırıb. Milli Aviasiya Akademiyasında yerləşən Pilotların Hazırkı Mərkəzi Azərbaycan mülki aviasiyası kadrlarının hazırlanması üçün əsas baza hesab olunur. Bu və digər nailiyyətlərinə görə, akademiya Dövlət-lərə Aviasiya Komitəsinin qərarı ilə "Mülki Aviasiya ali təhsil müəssisəsi" sertifikatına layiq görülüb və Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının ali təhsil müəssisələrinin siyahısına daxil edilib.

Onun rəhbərlik etdiyi digər təhsil ocağı - Azərbaycan Mühəndislik Akademiyası isə "Azərbaycan Hava Yolları" (AZAL) QSC ilə birgə aviasiya sahəsində kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin inkişafı və təkmilləşdirilməsi, maddi-texniki bazasının genişləndirilməsi istiqamətində fəal iş aparır. Akademiyada gənc alımlar üçün "Aviakosmos" istiqaməti üzrə hər il seminarlar, məktəblər təşkil edilir. Digər bir istiqamət isə qeyri-neft sənayesinin inkişafına, aqrar sektorun sənayeleşməsinə töhfə vermekdir.

Arif Paşayevi fərqləndirən daha hansı keyfiyyətləri var?

Akademik Akif Əlizadə deyir: "Arif müəllim hər bir əməkdaşa fərdi yanaşmayı bacarıır. Onun başqalarının uğurlarına sevinmə qabiliyyəti, qayğılarına şərık olma xüsusiyyəti göz qabağındadır. Arif Paşayevin əxliqlik həyat təcrübəsi və cəmiyyətdə baş verən proseslərə məsuliyyətli münasibəti ziyanlıq üçün bir nümunədir".

Böyük ziyanlı, daim axtarışda olan alimin elmi fəaliyyətinin, rəhbərlik etdiyi sahələrdə qazanılan uğurların fəlsəfəsindən danışarkən texnika elmləri doktoru, professor Əhed Cənəhmədovun bu sözleri yada düşür: "O, daim həqiqət axtarışında olan narahat insan idrakının nüvəsi kimi ideya və fikirlərin generatorudur. Məhz onun ötürüdür impulslar insanı ona melum olmayan və ya az məlum olan aləmə ehtirasla baş vurmağa təhrik edir. O aləmin dərinliklərinə irəliédikcə, insan durmadan onu yaradıcılığa təhrik edən fəlsəfi fikrin istiqamətlərini müəyyənleşdirməyə çalışır, tədqiqatlar nəticəsində əldə etdiyi məlumatların bazasında əvvəlcə düşüncələrini ehtiva edən "həqiqət necə olmalıdır" nəzəriyyəsini yaradır, sonra isə saysız-hesabsız eksperimentlər vasitəsilə riyazi, fiziki və digər hesablamalar apararaq düsturlarla zənginləşdirir, nəhayət, bir qədər əvvəl ona dərkədilməz, mümkünsüz görünən həqiqəti tapır".

Azərbaycan elmini dünya səviyyəsində lajıqince təmsil edən akademik Arif Paşayev vətənpərvər, xeyirxah, mehriban, təvazökar insandır. Onun vətənpərvərliyi elmi, pedaqoji və təşkilatçılıq fəaliyyətində hər zaman özünü göstərib və göstərir.

Arif Paşayev həm də gözəl ailə başçısıdır. Atası Mir Cəlal Paşayevin "Mənim en böyük əsərim ailəmdir" - fikri Arif müəllimin ailəsinin timsalında da öz təcəssümünü tapıb. O, Vətəni və xalqı üçün dəyərli övladlar yetişdirib. Bu ailədə doğulub boy-a-başa çatan Mehriban Əliyeva Azərbaycanın birinci xanımı, Birinci vitse-prezidentidir. Ailənin digər övladı Nərgiz Paşayeva isə həyatını elmə həsr edib: M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının rektoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidentidir.

# AMEA Rəyasət Heyətinin növbəti iclası



Fevralın 14-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib.

Icłasda AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, Rəyasət Heyətinin üzvləri, AMEA-nın müşavirleri, elmi müssəsisi və təşkilatların baş direktorları və idüyyəti şəxslər iştirak ediblər.

Əvvələn qardaş Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələ zamanı hələk olanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Türkiyədə baş vermiş zəlzələdən dərhal sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Prezidenti Recep Tayyip Erdoğanın zəng edərək başsağlığı verdiyini deyən akademik İsa Həbibbəyli ölkə başçısının göstərişi ilə dövlət qurumlarının operativ iş rejimində keçdiyini, qardaş ölkəyə xilasədici dəstələr, tibb personalı və yardım üçün lazım olan tibbi ləvazimatların, humanitar yardımçıların göndərildiyini söyləyib. Həmçinin Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeyin göstərişi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən qardaş ölkəyə zəruri olan dərman və tibbi ləvazimatların göndərildiyini, yardım kampaniyasına sadə vətəndaşlar, dövlət qurumları və ayri-ayrı təşkilatlarla yanaşı, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının elmi müssəselerinin əməkdaşlarının da dəstək verdiklerini deyib.

Qardaş Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələ ilə əlaqədar Akademiyada operativ müşavirənin keçirildiyini diqqətə çatdırın akademik İsa Həbibbəyli AMEA əməkdaşlarının zəlzələ və onun səbəbləri, dağıdıcı zəlzələ-



lərin yaratdığı fəsadlar, Azərbaycandağı hazırlı seysmik vəziyyətə bağlı ölkə mediasında davamlı olaraq açıqlamalarla çıxışlar etdiklərini və əhaliniñ maarifləndirilməsi istiqamətində təbliğat işi apardıqlarını söyləyib.

Sonra AMEA nezdində Respublika Seysmoloji Xidmet Mərkəzinin baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Qurban Yetirmişlinin "Türkiyədə baş vermiş zəlzələlərin ilkin nəticələri və seysmologiya elminin vəzifələri" mövzusunda məruzəsi dinlənilib. O, Türkiyədəki zəlzələlərin dağınıklarının miqyasının böyük olmasının ilk növbəde yeraltı təkanların ardıcıl iki dəfə təkrar olması və uzun müddətlə olması ilə əlaqədar olduğunu bildirib.

Eyni zamanda Qurban Yetirmişli rehberlik etdiyi mərkəzin ölkə ərazisində fealiyyət göstərən seysmik stansiyaları, kompleks seysmoloji, geofiziki və geodinamik tədqiqatlar zamanı istifadə olunan elmi metodikalar barədə məlumat verib.

Məruza dinlənildikdən sonra mövzu ətrafında geniş müzakirələr aparılıb, suallar cavablandırılıb.

Seysmik aktiv bölgelərdə yerleşən dövlətlərdə zəlzələye dayanıqlılıq mə-

sələsinin başlıca problemlərdən biri olduğunu deyən akademik İsa Həbibbəyli bu istiqamətdə aparılacaq elmi tədqiqatların problemin həlline öz töhfəsinə verə bileyəcəyini söyləyib. Həmçinin qeyd edib ki, ölkəmizdə "Seysmologiya" ixtisası üzrə yüksəkxitəsası kadr hazırlığı işinə diqqət daha da gücləndirilməlidir və bu istiqamətdə doktorantura təhsilinin yaradılmasına da ehtiyac vardır.

Müzakirələrdən sonra Rəyasət Heyəti tərəfindən kompleks seysmoloji-geofiziki-geodinamik tədqiqatların daha da genişləndirilməsi və keyfiyyətinin yüksəldilmesi məqsədi ilə respublika ərazisinin seysmik rayonlaşdırma xəritəsinin hazırlanması, mərkəzin maddi-texniki bazasının və program təminatının yenilənməsi və s. haqqında qərarlar qəbul edilib.

Sonra AMEA-nın Ümumi yiğincığına hazırlıq barədə məsələ müzakirə edilib. Məsələ ilə bağlı çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, AMEA-nın tarixində ilk dəfə olaraq keçmiş SSRİ Elmlər Akademiyasından qalan Ümumi yiğincələrin aprel ayında keçirilməsi ənənəsi ləğv olunub və Rəyasət Heyətinin qərarı ilə

Akademianın bu il Ümumi yiğincığının mart ayının 16-da keçirilməsinə qərar verilib.

AMEA prezidenti bildirib ki, Azərbaycan elminin və alimlərinin nailiyətlərini cəmiyyətə daha dolğun çatdırmaq üçün Akademianın cari Ümumi yiğincığının formatında dəyişiklik edilib və bir çox yeniliklər nəzərdə tutulub. Ümumi yiğincadə "AMEA-nın 2022-ci ilde əsas elmi yekunları və qarşında duran vəzifələr" mövzusunda əsas məruzəden başqa ilk dəfə olaraq müasir texnologiyaların imkanları ilə dəstəklənən "AMEA-da elmi kadrların hazırlanması: mövcud vəziyyət və vəzifələr", "AMEA-da elektron elmin inkişafı problemləri: geləcəye baxış", "AMEA-nın beynəlxalq elmi əməkdaşlıq sahəsində fealiyyəti", "AMEA-nın nəşriyyat fealiyyəti və nəşrləri" mövzularında məruzəyə elavelərin də müzakirəyə çıxarılaçığı nəzərə çatdırılıb. Həmçinin ilk dəfə olaraq AMEA-nın elmi-tədqiqat institutlarının reytinq göstəriciləri ictimaiyyətə çatdırılacaq.

Daha sonra geniş müzakirələr aparılıb və AMEA-nın 16 mart 2023-cü il tarixində keçiriləcək Ümumi yiğincığının gündəliyi təsdiqlənib.

Icłasda müzakirəyə çıxılan növbəti məsələlər AMEA-nın elmi müssəsələrindən aparılan struktur İslahatları haqqında olub. Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, AMEA-da idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, paralel qurumların aradan qaldırılması, elmi istiqamətlər üzrə mütəxəssislərin vahid mərkəzdə cəmləşdirilməsi məqsədile struktur İslahatları aparılır.

Icłasda AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Institutunun Erken yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin leğv edilməsi, Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin bazasında Erken realizm və yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin yaradılması haqqında qərar qəbul olunub.

Həmçinin AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Kitabxana və elmi informasiya və Bibliografiyası ünvanı şöbələrinin bazasında Kitabxana və bibliografiyası ünvanı şöbəsi yaradılıb, Şəhər ölkələri türkəlli əlyazmaların tədqiqi şöbəsi isə Türkəlli əlyazmaların tədqiqi şöbəsi adlandırılmalıdır.

Bundan əlavə, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 16 yanvar 2023-cü il tarixli qərarına əsasən Folklor İnstitutunun Müsiqi folkloru şöbəsi leğv edildiyi üçün institutun Elmi şurasının qərarı ilə "Qorqud" ansamblının da fəaliyyətinə xitam verilib.

Eyni zamanda müvafiq elmi-tədqiqat institutlarının təqdimatları nəzəre alınaraq AMEA-nın Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun Atropatena-Albaniya (Qafqaz) tarixi şöbəsinin Azərbaycanın e.e. IV - e. VII əsrin ortaları tarixi şöbəsi, Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunda isə Son Neolit və Xalkolit (Eneolit) dövrü arxeologiyası şöbəsinin isə Neolit-Eneolit dövrü arxeologiyası adlandırılmasının barədə qərar qəbul olunub.

Sonra Akademianın birinci vitse-prezidenti v.i.e., akademik-katib, akademik Arif Həşimov AMEA-nın "ilin gənc alimi" mükafatının verilməsi haqqında Əsasnaməni Rəyasət Heyəti üzvlərinin diqqətinə çatdırıb. Müzakirələrdən sonra tekliflər nəzərə alınmaqla əsasname təsdiq edilib.

Icłasda AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Institutunun 90 illik və Azərbaycan ədəbiyyatlaşnası və folklorşunası elminin inkişafında mühüm xidmətləri olan AMEA-nın müxbir üzvü Kamran Əliyevin 70 illik yubileyi haqqında qərarlar qəbul olunub.

Sonra AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının "Elektron Akademiya" şöbəsinin müdürü, riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru Fariz İmrənov rəhbərlik etdiyi şöbenin prioritətləri və vəzifələri haqqında çıxış edib. Bildirib ki, "Elektron Akademiya" şöbəsi Prezident İlham Əliyevin ölkəmizdə həyata keçirdiyi dövlət siyasetinin mühüm istiqamətlərindən olan elektron idarəetmənin formalaşdırılması, rəqəmsal transformasiyalar, yeni idarəetmə texnologiyaları və sistemlərinin tətbiqi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi sahəsində fealiyyət göstərəcəkdir.

AMEA Rəyasət Heyətinin iclasındaki müzakirələrdə akademikler Arif Həşimov, İbrahim Quliyev, Rasim Əliquliyev, İrədə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Telman Əliyev, Əli Abbasov, Adil Qəribov, Muxtar İmanov, AMEA-nın müxbir üzvləri Misir Mərdanov, İslam Mustafayev, Ərtegin Salamzadə və başqları çıxış edərək fikir və tekliflərini səsləndiriblər.

## AMEA-nın "Meridian" akt zalında ilk müşavirə



Fevralın 13-də AMEA Rəyasət Heyətinin binasında daxili imkanlar hesabına "Meridian" akt zalı istifadəyə verilib.

AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli diqqətə çatdırıb ki, istifadəyə verilən yeni akt zalı bir sira elmi tədbirlərin, Akademianın dönyanın elmi qurum və təşkilatları ilə əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi, Azərbaycan elminin dünya elminə integrasiyası işinə xidmət edəcək görüşlərin, toplantı və müzakirələrin keçirilməsi üçün nəzərdə tutulub.

"Meridian" akt zalında AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin sədrliyi ilə ilk müşavirə keçirilib.

AMEA Rəyasət Heyəti aparatında struktur İslahatlarının əsasən başa çatdırıldıqını diqqətə çatdırın akademik İsa Həbibbəyli yeniləşməkdə olan Akademianın qarşısında duran bir sira mühüm vəzifələr haqqında

traflı məlumat verib. Rəyasət Heyəti aparatının işinin təkmilləşdirilməsini, "Elektron Akademiya" şöbəsinin fealiyyət istiqamətlerinin genişləndirilməsinin vacibliyini bildirən

AMEA rəhbəri müasir mərhələdə elmmətrik təhlillərin aparılmasının, elmi nəşrərin işinin təkmilləşdirilməsinin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayıb.

Tədbirdə AMEA-nın Ümumi yiğincığına hazırlıq məsələləri də müzakirə olunub. Bu ildən etibaren AMEA-nın Ümumi yiğincığının formatında bir sıra yeniliklərin olacağı, hesabat məruzəsinin və mühüm nəticələri əhatə edəcək təqdimatların hazırlanmasında müasir texnologiyaların tətbiqinə xüsusi diqqət yetiriləcəyi nəzərə çatdırılıb. Martın 16-da keçirilməsi qərara alınan Ümumi yiğincığın formatında nəzərdə tutulan dəyişikliklərin Akademianın illik hesabatının genis elmi ictimaiyyətə çatdırılmasında xüsusi rolunun olacağı diqqətə çatdırılıb.

Müzakirələrdə AMEA-nın birinci vitse-prezidenti v.i.e., akademik-katib, akademik Arif Həşimov, vitse-prezident, akademik İrədə Hüseynova, Azad Həmkarlar İttifaqının sədri, professor Habil Qurbanov, elçə də Rəyasət Heyəti aparatının şöbə müdiri Hüseyin Hüseynov ve Fariz İmrənov çıxış edərək fikir və mülahizələrini səsləndiriblər.

## "Məhtimqulu Fəraqi - dünya ədəbiyyatının görkəmli şairi" mövzusunda Türkmenistan Akademiyası ilə birgə beynəlxalq elmi konfrans



AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Institutundan "Məhtimqulu Fəraqi - dünya ədəbiyyatının görkəmli şairi" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib. Tədbir AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Instituto və Türkmenistan Elmlər Akademiyasının Məhtimqulu adına Dil, Ədəbiyyat və Milli Əlyazmalar Institutunun birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub. Bu münasibətlə foyedə Məhtimqulu Fəraqinin yaradıcılığına və Türkmenistan mədəniyyətinə dair sərgi nümayiş etdirilib.

Beynəlxalq konfransa Türkmenistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasındaki fövqələde və selahiyətli səfiri Qurbanməmmət Elyasov, eləcə də Türkmenistandan olan alimlər qatılıblar.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti, Ədəbiyyat Institutunun baş direktoru, akademik Isa Həbibbəyli Azərbaycan-Türkmenistan əlaqəlerinin tarixindən bəhs edib. O, bu əlaqələrin müstəqillik illerində daha da inkişaf etdiyini xatırladaraq qeyd olunan istiqamətdə Ulu Önder Heydər Əliyevin xidmətlərindən danışib. Bu gün Türkmenistan-Azərbaycan elmədəbi əlaqəlerinin inkişafında yeni bir mərhələnin həyata keçirildiyini deyən akademik Isa Həbibbəyli bu istiqamətdə dövlətər seviyyəsində mühüm işlərin görüldüünü qeyd edib. Vurğulayıb ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış rəsmi sənədlər qardaş ölkə Türkmenistanla dərin kökləri olan əlaqələrin çoxşaxəli inkişafı baxımdan yeni üfüqər açır.

AMEA rəhbərinin sözlerine görə, AMEA və Türkmenistan Elmlər Akademiyası arasında qurulmuş əməkdaşlıq əlaqələrinin yeni mərhə-

lesi çərçivesində Azərbaycan-Türkmenistan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi, o cümlədən görkəmli türkmen şairi Məhtimqulu Fəraqının həyat və yaradıcılığının öyrənilməsi baxımdan əhəmiyyətli işlər görülüb, mühüm tədbirlər həyata keçirilib.

Məhtimqulu Fəraqının zəngin ədəbi irlisinin Azərbaycanda geniş tədqiq edildiyini deyən akademik Isa Həbibbəyli ölkəmizin şairin həyatı və yaradıcılığının tədqiq olunması baxımdan ikinci böyük elmi mərkəz olduğunu söyləyib. Alim bildirib ki, bu istiqamətdə görülmüş işlərdən biri AMEA alimlərinin ilk defə olaraq Bakıda daş basmasını aşkar edib üzə çıxardıqları Məhtimqulu Fəraqının əlyazma "Divan"ının nəşr edilməsi olub: "Bu, Məhtimqulu Fəraqının 1913-cü ildə Buxara şəhərində daş basması əsaslıdır. İctimai və inkişafçı məmələmə qalan kitabının yeganə nüsxəsidir ve şairin irlisinin öyrənilməsinə AMEA-nın ən böyük töhfəsidir".

AMEA prezidenti, həmçinin bugünkü konfransda yer alan sərginin əhəmiyyətindən bəhs edib. O, burada nümayiş olunan materialların Türkmanstan ab-havasını ölkəməz getirdiyini bildirib, sərgide mühüm əsərlərin təqdim olunduğu diqqət çatdırıb.

Akademik Isa Həbibbəyli görkəmli mütəffekir Məhtimqulu Fəraqının 300 illiyinin qeyd edilməsi ilə əlaqədar olaraq Türkmenistanda böyük şairə həsr olunmuş silsilə tədbirlərin keçirilməsinin planlaşdırıldığı vurğulayıb. Alim şaire həsr olunmuş ilki beynəlxalq tədbirin Azərbaycanda keçirildiyinə diqqət çəkərək bu baxımdan konfransın önemini qeyd edib. Vurğulayıb ki, bugünkü konfrans da iki ölkə arasındakı qardaşlığın bir nümunəsidir.

AMEA rəhbəri çıxışının sonunda Məhtimqulu Fəraqının 300 illik yubileyinə töhfə olaraq böyük mütəffekkirin zəngin ədəbi irlsi ilə bağlı

ortaq monoqrafik tədqiqatın hazırlanaraq nəşr olunması təklifini irəli sürüb.

Daha sonra Türkmenistan Respublikasının ölkəmizdeki səfiri Qurbanməmmət Elyasov çıxış edərək, Azərbaycanda türkmen xalqının qüdrəti şairi Məhtimqulu Fəraqi yaradıcılığına göstərilən diqqətə görə tədbirin təşkilatçılara minnətdarlığını bildirib.

Qurbanməmmət Elyasov Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı (TÜRKSOY) tərəfindən görkəmli türkmen şairi və mütəffekkiri Məhtimqulu Fəraqının 300 illik yubileyi münasibətilə 2024-cü ilin "Məhtimqulu ili" elan edildiyini diqqətə çatdırıb və artıq bu işə start verildiyini bildirib. O, Türkmenistanın Azərbaycandakı səfiri kimi iki qardaş ölkə arasında münasibətlərin daha da genişləndirilmesi üçün her cür dəstəyi göstərəcəyini nəzəre çatdırıb.

Konfransda AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Institutundan Türk xalqları ədəbiyyatı şöbəsinin müdürü, professor Məmməd Əliyev "Məhtimqulu Fəraqi və Molla Pənah Vəqif şeirinin özellikləri", filologiya üzrə felsəfe doktoru, dosent İsmixan Osmanlı "Məhtimqulu Fəraqının poemaları", Nəşriyyat və proqnozlaşdırma şöbəsinin müdürü, filologiya üzrə felsəfe doktoru Təhfiə Talibova "Məhtimqulu Fəraqi əsərlərinin müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatında tədqiqi məsələləri" mövzusunda məruzalarla çıxış edib.

Tədbirdə, həmçinin Türkmenistan Elmlər Akademiyasının Məhtimqulu adına Dil, Ədəbiyyat və Milli Əlyazmalar Institutunun Lügət, terminolojiya və dil mədəniyyəti şöbəsinin müdürü, filologiya üzrə felsəfe doktoru Ata Qılıcov, həmin institutun Xalq yaradıcılığı şöbəsinin elmi işçisi Yusup Lallakov, Müasir türkmen dili və tarixi şöbəsinin elmi işçisi Qurbanberdi Qurbangelyev, eləcə də Türkmenistan Mədəniyyət Mərkəzinin Dövlət Muzeinin sergi işlərini hazırlama şöbəsinin müdürü Aymirat Amanqılıcov, Türkmenistan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının Təsviri incəsənet fakültəsinin Nəqqşlıq kafedrasının təcrübəçi müəllimi Mıratmergen Kulyev və AMEA Ədəbiyyat Institutunun Türk xalqları ədəbiyyatı şöbəsinin baş elmi işçisi, professor Nizami Tağıyev çıxış edərək böyük şair Məhtimqulu Fəraqının ədəbi irlsi ilə bağlı fikirlərini bölüşüb.

AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli Türkmenistan Respublikasının Azərbaycandakı səfiri Qurbanməmmət Elyasova üzrə müsəvir Bakı şəhərinin təsvirləri olan rəsmi əsəri hədiyyə edib. Tədbirin sonunda türkmen milli mətbəxi nümunələri nümayiş etdirilib.

Çukurova Universitetinin rektoru akademik Isa Həbibbəyliyə təşəkkür məktubu ünvanlayıb

Türkiyənin Adana şəhərində yerləşən Çukurova Universitetinin rektoru, Prof. Dr. Meryem Tuncel AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyliyə təşəkkür məktubu ünvanlayıb.



"Baş vermiş zəlzələ felakəti ilə əlaqədar göndərdiyiniz məktuba görə minnətdarlığını bildirirəm. Ümid edirik ki, belə bir felakət bir daha baş verməyəcək. Dəstəyiniz üçün minnətdarlıq", - deyə məktubda bildirilib.

Qeyd edək ki, AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli fevralın 6-da Türkiyənin elmi qurumlarına və universitetlərinə qardaş ölkədə baş vermiş güclü zəlzələ ilə bağlı başsağlığı məktubları göndərib.

Məktublarda akademik Isa Həbibbəyli dəhşətli zəlzələ neticəsində həlak olanların ailələrinə başsağlığı verib, yaralılara Allahdan şəfa dileyib, həmçinin bütün xalqımız kimi, AMEA-nın kollektivinin də türkiyeli qardaşlarımıza həmçən olduğunu bildirib.

**AMEA-nın Qərbi Azərbaycanı tədqiq etmək haqqındaki qərarları Ermənistən akademiyasında təşviş yaradıb**

**Ermenistan akademiyasında Azərbaycana qarşı mübarizə üçün xüsusi şöbə yaradılacaq.**



Bu barədə erməni mediası məlumat yayıb. Təklif Ermenistan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti Ashot Saqyan tərəfindən gelib.

"Milli Elmlər Akademiyası xarici çağırışlara, xüsusilə de Azərbaycanın tariximizi və mədəniyyətimizi "məniməmək" cəhdərinə çox tez cavab verir. Azərbaycan Prezidenti Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında Qərbi Azərbaycan ideyasının elmi cəhətdən əsaslandırılması və həyata keçirilməsi məsələləri ilə məşğul olan xüsusi şöbələrin yaradılması barədə göstəriş verəndə biz dərhal reaksiya verdik."

Baş nazir müraciət etdi ki, bizim üç Tarix, Şərqşünaslıq, Arxeolojiya və Etnoqrafiya institutlarının elmi potensialı esasında xüsusi şöbə yaradılsın.

Bu şöbələr elmi cəhətdən əsaslandırılmış və Azərbaycanın iddialarına qarşı dursun. Bu gün biz artıq Təhlükəsizlik Şurasının əməkdaşları ilə bu istiqamətdə işləyirik.

Bizim arxeolojiya, tarix, şərqşünaslıq institutları var ki, orada peşəkar mütəxəssislər var. Onlar da onşuz da öz işlərini gördürdülər.

İndi o şöbənin iştirakı ilə bu, daha sistemli və çox sürətə aparılaçqı ki, hər bəyənatən qarşı çıx biləcəyik.

Həmin strukturun birinci vəzifəsi Azərbaycanın müxtəlif, o cümlədən beynəlxalq platformalarda Ermənistən Azərbaycan ərazisi kimi təqdim etməsinə mane olmaq olacaq.

Bu işlər çox önemlidir, biz hər zaman geri qalırıq. Nəinki döyüş meydandasında, sadəcə olaraq informasiya mühərbiyəsində də uduzuruq.

Biz öz elmi potensialımızdan istifadə edib, bu həcmələrlə qarşı durmalıyıq", - deyə Saqyan bildirib.

## "Sabahın alımları" XII respublika müsabiqəsi keçirilib



Fevralın 13-də Elm və Təhsil Nazirliyi, Təhsil İstítutu, Gənclər və İdmən Nazirliyi, Heydər Əliyev Mərkəzi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və BP şirkətinin təşkilatçılığı ilə "Sabahın alımları" XII respublika müsabiqəsinin rəsmi açılış mərasimi keçirilib.

sabiqənin onların gələcək həyatındakı müstəsnə rolundan bəhs edib. O bildirib ki, bu prosesdə şagirdlərin məsuliyyətli olması önemlidir.

Müsabiqənin açılış mərasimində iştirak edən qonaqlar sərgi ilə tanış olublar.

Müsabiqənin keçirilməsindən əsas məqsəd elmi-tədqiqat və yaradıcılıq potensialı olan istedadlı şagirdləri aşkar etmək, şagirdlərə tənqid etmək, problemi həll etmə, vaxtın idarəetmə, natiqlik və ünsiyyət kimi müxtəlif bacarıqları inkişaf etdirmək, ali təhsil məüssisələri və elmi təşkilatlarla ümumtəhsil məktəbləri arasında əlaqələri genişləndirmək və həmçinin şagirdlərin oxşar maraqları olan həmyaşlıdları ilə şəbəkələşməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Müsabiqə iki gün davam edib.

Fevralın 15-də "Sabahın alımları" XII respublika müsabiqəsinin başlıq mərasimi keçirilib.

Müsabiqə Elm və Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdmən Nazirliyi, Təhsil İstítutu, Heydər Əliyev Mərkəzi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, həmçinin "BP Azərbaycan" şirkətinin təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Mərasimdə çıxış edən elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev müsabiqənin qaliblərini təbrik etdi, onlara gelecek elmi fəaliyyətlərində nailiyyətlər arzulayıb.

Daha sonra müsabiqə çərçivəsində hazırlanmış videoçarx nümayiş olunub.

Qeyd edək ki, 3 gün ərzində müsabiqədə şagirdlərin əsasən 8 istiqamət (riyaziyyat, fizika və astronomiya, kimya, biologiya, tibb və sağlamlılıq, ekologiya və etraf mühitin idarəetməsi, mühəndislik, kompüter elmləri) üzrə olunması, mühəndislik, kompüter elmləri) üzrə istiqamət təqdim etdirilib.

Tədbirdə I, II və III yerlərin qaliblərinə diplom və medallar, fərqlənən şagirdlərə xüsusi mükafatlar, iştirakçıların her birinə isə sertifikatlar təqdim olunub.

Qaliblər arasında seçilən məktəblilər ABŞ-da keçirilən sərgidə ölkəmizi təmsil edəcəklər.

## AMEA-da "Dayanıqlı inkişaf məqsədləri kontekstində qadınların, qızların və elmin rolu" mövzusunda konfrans

AMEA-nın Əsas binasında 11 Fevral - Qadın və Qızlar Elmdə Beynəlxalq Gününe həsr olunan "Dayanıqlı inkişaf məqsədləri kontekstində qadınların, qızların və elmin rolu" mövzusunda konfrans keçirilib. Tədbir AMEA Rəyasət Heyeti və Qadınlar Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub.



Övvəlcə Türkiye Respublikasının cənub-şərqində baş vermiş zəlzələdə həyatını itirənlərin xatıresi bir dəqiqliklilik sükütlə yad edilib.

Konfransı giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova açaraq qardaş Türkiyədə baş vermiş güclü zəlzələnin ağır nəticelərindən danışıb. O, bu zəlzələnin son 100 ilin ən dehşətli hadisələrindən biri, insanlıq üçün böyük facia olduğunu qeyd edərək Azərbaycanın hər zaman maddi və mənvi olaraq qardaş olkenin yanında olduğunu və öz qardaşlıq borcunu yerine tətirək hər cür destəyi göstərdiyini vurğulayıb.

Vitse-president Birləşmiş Millətlər Təşkilati Baş Assambleyasının 2015-ci il dekabrın 22-də qəbul etdiyi qətnamə ilə fevralın 11-i tarixinin Qadın və Qızlar Elmdə Beynəlxalq Günü elan edildiyini bildirib. Qeyd edilən beynəlxalq günün bu il mövzusunun "Dayanıqlı inkişaf məqsədləri kontekstində qadınların, qızların və elmin rolu" olduğunu deyən alim əsas məqsədin dayanıqlı inkişafə nail olunması istiqamətində qadın və qızların rolunun, həmçinin onların elmi və texnoloji sahələrdə feal iştirakının təmin edilməsi olduğunu söyləyib.

Akademik İrədə Hüseynova bu gün ölkəmədə qadınların bütün sahələrdə inkişafına, o cümlədən elmi fəaliyyətdə uğur qazanmasına xüsusi diqqət yetirildiyini deyərək, AMEA-da və Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan elmi müəssisə və təşkilatlarda çalışan əməkdaşların böyük əksəriyyətini qadınların təşkil etdiyini diqqətə çatdırıb.

"Qadınlarımız fealiyyət göstərdikləri bütün sahələrə əhəmiyyətli töhfələr verirlər", - deyə qeyd edən İrədə Hüseynova görkəmli qadın alimlərimizin elmə bəxş etdiyi yeniliklərden danışıb. O, bütün həyatı və fealiyyəti qadınlarımız üçün böyük örnek olan görkəmli Azərbaycan alimi, Əməkdar elm xadimi, akademik Zərifə xanım Əliyevanın tibb elminin inkişafındaki əvəzsiz xidmətlərindən danışıb. Vitse-prezident akademik Zərifə Əliyevanın fundamental tədqiqatçı kimi elmə verdiyi ciddi töhfələrin beynəlxalq və milli seviyyələrdə qəbul olunmasına xüsusi diqqət çəkib.

Akademik İrədə Hüseynova bu yaxınlarda ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən görkəmli alimin 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Sərəncamın imzalandığını xatırladıb, Zərifə Əliyevanın yubileyinə həsr olunmuş konfransın keçirilməsi istiqamətində işlərə başlanıldıqını qeyd edib. O, bugünkü tədbirin də akademik Zərifə Əliyevanın xatiresinə böyük töhfə olduğunu bildirib.

Sonra Azərbaycan Elm Fondunda icraçı direktoru Mehriban Əmanova çıxış edərək Azərbaycan qadınlarının her zaman ictimai fealiyyətləri ilə seçildikləri, onların problemlərinin həlli istiqamətində dövlətimiz tərəfindən hər cür şəraitin yaradıldığı qeyd edib, Azərbaycan qadınlarını Fondu elan edəcəyi növbəti VII müsabiqədə feal iştirak etməyə çağırıb.

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., akademik Gövhər Baxşəliyeva çıxış edərək qadınların cəmiyyətdə və elmdə roluna, onların inkişafına və hüquqlarının qorunmasına ölkəmizdə hər zaman böyük diqqət göstərildiyini vurğulayıb.

Konfransda çıxış edən AMEA-nın Qadınlar Şurasının sədri, fəlsəfə elmləri doktoru Rəna Mirzəzadə AMEA kollektivinin əsas qadınlardan ibarət olduğunu deyərək, elmdə gender bərabərliyindən, Azərbaycanda bu sahədəki vəziyyətdən və dövlətin yaratdığı geniş imkanlardan danışıb.

Tədbirdə Fiziologiya Institutunun baş direktoru, professor Ulduz Həşimova "Herontoloji araşdırmaclar davamlı inkişaf məqsədləri kontekstində", Arxeoloji, Etnoqrafiya və Antropologiya Institutunun aparıcı elmi işçisi, t.ü.f.d., dos. Vəfa Mahmudova "Azərbaycanın qadın arxeoloq alimləri", Torpaqşunaslıq və Aqrakimya Institutunun laboratoriya müdürü, b.ü.f.d., dos. Kənül Qafarbeily "Müasir dünyamızda sudan səmərəli istifadə edilməsi, reallıqlar və hədəflər" və Fəlsəfə və Sosioqrafiya Institutunun Genc Alim və Mütəxəssisler Şurasının sədri Ceyran Hüseynli "Azərbaycan elmində qadın" mövzusunda məruzələrlə çıxış ediblər.

## AFAD-ın nümayəndə heyəti Azərbaycanda səfərdə olub

Türkiyənin Daxili İşlər Nazirliyinin Təbii Fəlakət və Fövqələdə Hallar Agentliyinin (AFAD) Zəlzələ Departamenti və Türkiyənin MDSOFT şirkətinin nümayəndə heyətləri Azərbaycanda səfərdə olublar.

Professor Bahadır Aktuğun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətində AFAD-ın Zəlzələ Departamenti şöbə müdürü Vedat Özsarac, departamenti əməkdaşları Derya Aksel, Doruk Şentürk, Engin Çoruh, Kadir Yıldız, Okan Şahbaz təmsil olunublar.

Səfər zamanı AFAD-ın Zəlzələ Departamenti və AMEA-nın nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmet Mərkəzi arasında əldə olunmuş Razılışma Protokolu çərçivəsində Azərbaycanda yeni quraşdırılmış 22 ədəd seismik stansiyaların məlumatlarının emalı və analizi məqsədi ilə Türkiyədə hazırlanmış programların Seysmoloji Mərkəzdə tətbiqi ilə bağlı



Zəlzələ ocaqlarının dinamikası və Geodinamika şöbəsinin əməkdaşlarına təlim keçirilib.

Həmçinin professor Bahadır Aktuğ tərəfindən GPS məlumatlarının analizi üçün tərtib olunan yeni proqramlar Geodinamika şöbəsinin müdürü, geologiya-mineraloqiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlyas Kazimov ilə müzakirə edilib.

## Tarixdə görünməmiş qardaşlıq və həmrəylik nümunəsi

Türkiyədə baş verən dehşətli zəlzələ və hər gün artmaqdə olan coxsayılı insan tələfatı bərədə xəbərlər hər birimizi çox sarständı.

Bu acı tək Türkiyənin deyil, bütün türk dünyasının, o cümlədən Azərbaycanın acısıdır. On minlərlə insan, uşaq, böyük, qoca dağıntılar altında qalıb. Dehşətli insanlıq facisi baş verib. Bu şəraitdə hər kəsi ilk düşündürən zərərəkənlər necə və nə ilə kömək etməkdir. Bu, beynəlxalq teşkilatlar, ölkələr, xalqlar, icmalar və ayrı-ayrı insanlar seviyyəsində gerçikləşdirilir.

Bunu açıqlamasında AMEA-nın vitse-prezidenti vəzifəsini icra edən, Şərqsüaslıq İnstitutunun baş direktoru, akademik Gövhər Baxşəliyeva söyləyib. O bildirib ki, bütün dünya Türkiyədə zəlzələdən zərərəkənlərə yardım edir. Amma bu sırada Azərbaycanın, onun Prezidentinin və xalqının yeri xüsusi iddir. Hadisenin ilk saatlarından ölkə Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla əlaqə saxlayaraq ona və bütün Türkəyə başsağlığı verdi ve Azərbaycanın bu ağır günlərdə daim türk xalqının yanında olduğunu, hər növ yardımına hazır olduğunu bildirdi. Prezidentin göstərişi ilə ölkəmizdən qardaş Türkiyə xilasidicilər, həkimlər, eləcə də yardım-



lar göndərildi. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın tapşırığı ilə həyata keçirilən humanitar yardım aksiyaları, Heydər Əliyev Fondundan destəyi ilə qardaş ölkəyə çatdırılan yardımçılar da zəlzələdən zərərəkən, evsiz qalaraq qışın sərt soyوغ ilə üzləşmiş insanlar üçün böyük əhemmiliyət daşıyır.

Türkiyəye yardımımız ümumxalq aksiyasına çevrildi. Yüz minlərlə azərbaycanlı istər zəruri əşyalarla, əzəqəllərlə, istərsə də maddi dəstək şəklində yardımçılarla bu aksiyaya qatıldı. Yardım aksiyasına AMEA-nın kollektivi, o cümlədən Şərqsüaslıq İnstitutunun də əməkdaşları qoşuldu.

"Azərbaycan xalqının bu milli birliliyi və həmrəyliyi, qəhrəman xilasedicilərimizin, həkimlərimizin zəlzələ bölgəsində gördüyü böyük işlər, yardım kampaniyasında iştirak edən hər bir vətəndaşımızın, yerli şirkət və təşkilatlarımızın, könüllülərin dəstəyi Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığını, birliyini bir daha əyani nümayiş etdirdi. Vətəndaşlarımızın necib əməlinə Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva özürün rəsmi istaqram shəhəfesinde Türkiyədəki zəlzələdən zərərəkənlərə humanitar yardımla bağlı etdiyi paylaşımında yüksək qiymət verdi. Birlik və həmrəylik nümayiş etdirək, el-ele verərek çətinliklərdən və sınaqlardan birlikdə üzüagç çıxmış kimi gözəl xüsusiyyətə malik, Türkiyə xalqına göstərən dəstəkələr xalqlarımız arasında qardaşlıq, dostluq münasibətlərini, qarşılıqlı sevginin sarsılmazlığını möhkəmliyini, əbədiliyini növbəti əfənək səbüt edən Azərbaycan xalqı ilə qurur duyduğunu bildirən Mehriban xanımın bu paylaşımı hər birimizi təsirləndirdi. Böyük ürək sahibi Mehriban xanım Əliyevanın böyük faciə ilə üzləşən türk xalqına yardım edənlərin ilk sırasında olması bir daha mərhəmətli, humanist, vətənpərvər bir Azərbaycan qadınının obrazını göz önüne gətirdi", - deyə G.Baxşəliyeva vurgulayıb.

## Qafqazın mədəni həyatında Şuşanın yeri

AMEA-nın İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının iclası keçirilib.

Övvəlcə iclasda qardaş Türkiyədə baş vermiş dehşətli zəlzələ zamanı həlak olanların xatıresi bir dəqiqəlik sükütlə yad edilib.

İclası giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının sədri, akademik Gövhər Baxşəliyeva açaraq tədbirin gündəliyi barədə məlumat verib.

Akademik iclasda "Qafqazın mədəni həyatında Şuşanın yeri" mövzusunda məruzənin diniñləcəyini bildirib və sözügedən məsələnin Azərbaycan dövləti və xalqı, eləcə də milli mənəfəyimiz üçün hər zaman aktual olduğunu söyləyib.

Sonra AMEA-nın Qafqazşunaslıq İnstitutunun şöbə müdürü, tarix elmləri doktoru Qasim Hacıyevin "Qafqazın mədəni həyatında Şuşanın yeri" mövzusunda məruzəsi diniñlənilib. 2022-ci ilin ölkəmizdə "Şuşa İl" elan edilməsinin tarixi əhəmiyyətini qeyd edən alim Şuşanın tarixi və mədəniyyəti ilə bağlı araşdırmacların aparılması daim aktual olduğunu söyləyib.

Şuşanın bütün dövrlərdə Qafqazın mədəni həyatında vacib rol oynadığını vurğulayan Q.Hacıyev Ümməmilli Lider Heydər Əliyevin "Şuşasız Qarabağ, Qarabağsız isə Azərbaycan yoxdur", - sözlərini xatırladıb, şəhərin daim Azərbaycan üçün xüsusi əhəmiyyət malik olduğunu deyib.

Qasim Hacıyev qeyd edib ki, işgala qədər Şuşada memarlıq abidəsi sa-



ylan 170-dən çox yaşayış binası və 160-dək mədəniyyət və tarixi abidə mövcud olub.

"Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin Azərbaycanın görkəmli mütəfəkkirlərinin vətəni Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunması münasibətilə "Əziz Şuşa, sən azadsan!", "Əziz Şuşa, biz qayıtmışq" deməsi bütün Azərbaycan xalqına böyük bir ruh yüksəkliyi verib. Dövlət başçısının "Əziz Şuşa, biz sən dirçəldəcəyik" sözləri artı uğurla həyata keçirili", - deyə Q.Hacıyev diqqətə çatdırıb.

Məruzə diniñlədikdən sonra mövzu etrafında müzakirələr aparılıb.

Daha sonra akademik Gövhər Baxşəliyeva ölkə başçısının "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İl" elan edilməsi haqqında" Sərəncamının icra vəziyyəti haqqında məlumat verib, müəyyən tapşırıq və tövsiyələrini bildirib.

Sonda akademik Gövhər Baxşəliyeva bir sıra məsələlərə əlaqədar elmi-tədqiqat müəssisələrinin rahberlərinə tapşırıq və tövsiyələrini verib.

## AFAD-ın Zəlzələ Departamenti ilə RSXM arasında seismik stansiyaların məlumat mübadiləsi həyata keçirilir

Azərbaycanda səfərdə olan Türkiye DİN-nin Təbii Fəlakət və Fövqələdə Hallar Agentliyinin (AFAD) Zəlzələ departamentinin əməkdaşları səfərləri çərçivəsində AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmet Mərkəzinin (RSXM) Zəlzələlərinə əlaqədar məlumatların mübadiləsinə dair müzakirələr aparılırlar.



rində yerləşən 10 seismik stansiyaların məlumatlarının karşılıqlı olaraq mübadiləsi həyata keçirilir. Həmçinin türkəyi mütəxəssisler zəlzələ məlumatlarının emalında SeysComP4 programının istifadəsi ilə bağlı RSXM əməkdaşlarına təlimatlar verilər.

# Molla rejimi: riyakarlıq və düşməncəsinə davranış

İran molla rejiminin son vaxtı Azərbaycan Respublikasında din pərdəsi altında xüsusi siyasi qruplaşmalar yaratmaq, casus şəbəkəsi formalaşdırmaq və bütün buları Azərbaycan dövlətçiliyinə qarşı yönəltmək cəhdləri bir çox fakturlarla təsdiqini tapır və düşməncəsinə münasibətdən xəber verir.

Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini 30 il işğal altında saxlayan, zəbt etdiyi ərazilərde tarixi abidələri, məscidləri, pirləri, qəbiristanlıqları dağıdan erməni daşnaklarına her cür siyasi, hərbi, iqtisadi dəstək verdiyi haldə, oturub-durub islam adından danişması, özünü əzilən müsəlmanların himayədarı kimi qələmə vermesi molla rejiminin riyakar mövqeyini bütün gilpaqlığı ilə ortaya qoyur.

Adı beynəlxalq terroru dəstələməkdə hallandırılan, islamı başdan-ayağa qara fonda təqdim edən İran İslam Respublikasından fərqli olaraq, Azərbaycan Respublikası hər zaman müsəlman aləmi ilə Avropana arasında dialoqu, tərəfdarılığı və emekdaşlığı gücləndirmək, Qərb ölkələrində bəzi bəlli səbəblərdən islamə olan xoşagelməz münasibəti dəyişmək məqsədi gündən qlobal miqyaslı tədbirlər həyata keçirir. 2011-ci ildə başlayaraq mütəmadi teşkil edilən Ümumdünya Mədəniyyətlərəsi Dialog Forumlarının, 2016-ci ildə BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının VII Qlobal Forumunun ölkəmizin paytaxtında keçirilməsi və həmin ilin Azərbaycanda Multikulturalizm ili elan edilmesi, Bakıda Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması, 2015-ci ildə Avropa Öyunlarının, iki il sonra isə İslam Həmrəyliyi Oyunlarının Bakıda təşkil olunması Azərbaycanın artıq müxtəlif sivilizasiyaların, xalqların ve dirlərin qovuşa, anlaşa biləcəyi bir mərkəz halına gəlməsini sübut edir.

Bütün burlara qışqanlıqla yanaşan İran hakim dairələri, gülmelidir ki, hətta 2012-ci ilde "Eurovision" mahni müsabiqəsinin Bakıda keçirilməsinə etiraz eləməti olaraq, Azərbaycandakı fövgəladə və səlahiyyətli səfirləri geri çağırmış, Təbrizdəki Azərbaycan konsulluğu qarşısında, Azərbaycanda dini hissiyatın təpələnməsi adı altında etiraz aksiyaları təşkil etmişdir. İranın bu və buna bənzər çoxsaylı addımları göstərki, İran molla rejimi öz ətrafinda inkişaf etmiş, dünyevi, demokratik, həm de regionda söz sahibi olan sivil bir müsəlman ölkəsi görəmək istəmir. İran hakim dairələri həle de Şimali Azərbaycana, eləcə də bir çox qonşu ölkələrə imperiya xəyallarının "işiğində" bacır. Halbuki son min ildə indiki İran ərazisində yaranan imperiyaları

(Böyük Selcuqlu, Hülaküler, Ağ-qoyunlu, Səfəvilər, Afşarlar, Qacarlar) quranlar ve idarə edənlər heç də farslar olmamış və onlar şovinst siyaset yürütməmişlər.

Molla rejimi bu gün, təessüflər olsun ki, Pehlevilərin İranda türk varlığını danmaq, türk kimliyini yox etmək siyasetini davam etdirməkdədir. Aydındır ki, 40 milyonluq xalqın varlığını danmaq, onun ana dilində belə ibtidai təhsil almasına imkan verməmək siyaseti gec-tez öz eks-tesirini göstərməli idi və göstərir də. Türk dünyasının gündən-günə güclənməkdə olan siyasi, iqtisadi, mədəni birliliyi bu gün İranın şovinist qüvvələrinin qorxunc kabusuna çevriləmdədir.

Müstəqil türk dövlətləri arasında dostluq və qardaşlıq ideyasının yüksəliyi, siyasi müstəvədə həmreylik və birliliyin aşkar nümayişi, sözsüz ki, cənubdakı azərbaycanlı əhalinin öz milli kimliyini daha artıq dərk etməsinə, öz milli hüquqlarının bərpası yönündə fəaliyyətləri genişləndirməsinə tekan verir. Azərbaycanın beynəlxalq müstəvədə nüfuzunun artması, ölkədəki hakimiyət və xalq birliliyi bize cənublu soydaşlarımızın hüquqlarının qorunması ilə bağlı təhləbləri daha yüksək tribunalardan səsləndirmək imkanı yaradır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canab İlham Əliyev Səmərqənddə Türk Dövlətləri Teşkilatının IX Zirvə Görüşündə çıxışı zamanı açıq şəkildə bildirilmişdir ki, "Türk dünyası tekce müstəqil türk dövlətlərindən ibaret deyil, onun coğrafi sərhədləri daha genişdir. Hesab edirəm ki, Türk Dövlətləri Teşkilatının üzvləri olan ölkələrdən kəndə yaşıyan soydaşlarımızın hüquqlarının, milli kimliyinin qorunması, onların assimiliyasiya uğramaması kimi məsələləri artıq təşkilat çərçivəsində daimi əsasda diqqətdə saxlamağın vaxtı gelib çatmışdır. Türk dünyasında gənc nəslin yaşıdları ölkələrde məktəblərde öz ana dilində təhsil almaq imkanı olmalıdır. Əfsuslar olsun ki, Azərbaycan dövlətinin hüdudlarından kəndə yaşıyan 40 milyon azərbaycanlının əksəriyyəti bu imkamlardan məhrumdur".

44 günlük Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan ordusunun hərbi əməliyyatlarına İranın əngəl törətmək cəhdləri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin tərəfindən imzalanan üçtərəfli bəyanatın müdəddələrinin həyata keçirilməsinə imkan verməmək üçün İranın atdıgi addımlar, ötən ilin oktyabr-noyabr aylarında İranın Azərbaycanla sərhədə gerçəkləşdirildiyi hərbi təlimlər və s. bu ölkənin hakim dairələrinin mərkəli siyasetini bir dəha

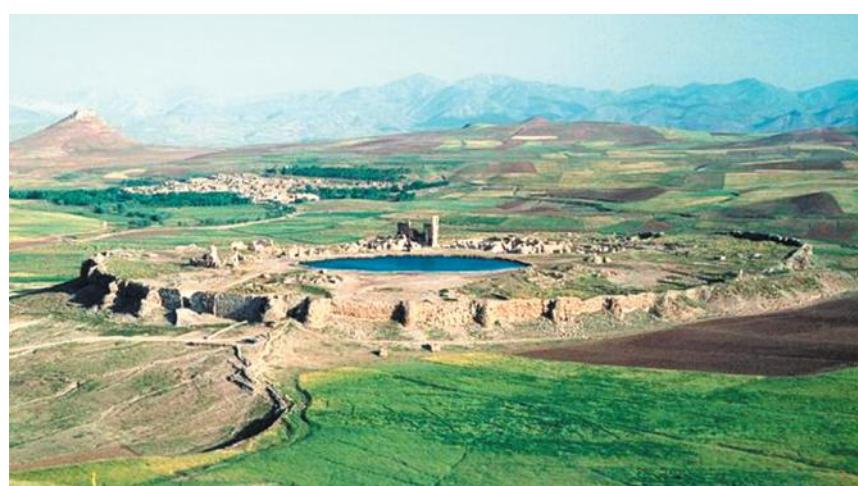
açıq-aydın aşkarı. Bu ilin yanvar ayında Azərbaycanın Tehrandakı səfirliyinə silahlı basqın, səfirlikdə çalışan Azərbaycan vətəndaşlarından birinin öldürülməsi və bir neçəsinin yaralanması ilə nəticələnən terror hadisəsi İran rejiminin Azərbaycana qarşı qərəzli və düşməncəsinə münasibətinin növbəti təzahürü kimi ciddi narahatlıq doğurur. Terrorçunun hebs olundan az sonra əlini-qolunu sallayaraq İran dövlət televiziyalarına müsahibələr vermesi İran dövləti üçün utancverici hadisə olmaqdan əlavə, hakimiyətin terror faktını ört-basdır etmək təşəbbüsü gəden təbliğatının eybəcər xarakterini də ortaya qoyur.

Sözüsüz ki, Azərbaycan dövləti, Azərbaycan xalqı qonşuları ilə sülh şəraitində yaşamağa, qonşu dövlətlərə münasibətə qarşılıqlı hörmət və ehtiramı gözləməyə xüsusi önem verir. Amma qonşulardan hər hansı birinin ölkəmizdə daxili sabitliyi pozmaq üçün atılmış addımları, siyasi müstəqilliymizə, ərazi bütövlüyüümüzə xələl getirmək cəhdləri heç vaxt cavabız qalmır və bundan sonra da qalmayacaqdır.

Men bu yığcam yazınızı ölkə Prezidentinin bugünkü İran hakimiyətinin Azərbaycana qarşı yüksəlttiği siyasetə qiymət verərən səsləndirdiyi fikirlərə yekunlaşdırmaq istəiyəm: "İran rəsmiləri, o cümlədən çox yüksək vəzifeli şəxslər Ermənistanın ərazi bütövlüyüünü İran üçün qızılı xətt olduğunu bildirilərlər. Niye onların heç biri bizim haqqımızda eyni şeyi demədi? Bizim əraziyimiz 30 il işğal altında olub. İran rəsmilərindən Azərbaycanın ərazi bütövlüğünün qızılı xətt olduğunu eşidən oldumu? Xeyr. Bunlar Azərbaycan xalqının verdiyi suallardır. Bu suali təkçə mən vermirəm. Ancaq hər bir azərbaycanlı öz ölkəsi barədə düşünür, bu suali verir və cavab tapa bilir. Ona görə də indi İranla Azərbaycan arasında baş verənlər bizim tərefimizdən yaramayın. Biz yalnız cavab veririk və istər sözə olsun, istərsə də əməllə, hər cür anti-Azərbaycan addımlına cavab verəcəyik" (ADA Universitetində keçirilən "Orta Dəhliz boyunca: geosiyasət, tehlükəsizlik və iqtisadiyyat" mövzusunda beynəlxalq konfransda İlham Əliyevin çıxışı. 25 noyabr 2022-ci il).

Öləke başçısının səsləndirdiyi "hər cür anti-Azərbaycan addımlına cavab verəcəyik" fikri, heç şübhəsiz, hənsi sahədə çalışmasından asılı olmayıraq, ərazi bütövlüyüümüz və siyasi müstəqilliymizi qorumağa hazır olan hər bir azərbaycanlının iradəsini ifadə edir.

**Muxtar İMANOV  
AMEA Folklor İnstitutunun  
baş direktoru, akademik**



## İranın saxta tarixi

1828-ci il Türkmençay müqaviləsindən sonra əzəli və tarixi torpaqlarımıza sahiblənən İran onun iki yera bölməsinin əsas baiskarına çevrildi. Hətta bununla kifayətlənməyərək zaman-zaman Azərbaycan tarixini saxtalaşdırmağa və qədim maddi ərsimləri İran mədəniyyəti və incəsənəti adı altında təqdim etməyə cəhdlər etdi.



dövlət qurumlarının mədəni nailiyyətlərinin bir çoxunu onlar əraziyə miqrasiya edəndən sonra mənimsəmişlər. Qədim Azərbaycan dövləti olan Mannanın İran mədəniyyətinə və incəsənətinə böyük təsir etməsi də göz qabağındadır. Böyük imperiyalar yaratmış xalqın ambisiyalarından çıxış edən İran tarixçilərinə də cavab olaraq onu da bildirik ki, onların acı sonluğunu da bütün dünyaya məlumudur.

İran tarixşünaslığının növbəti saxta karlığı həm də özündə Azərbaycan dövlətçiliyini ehtiva edən Atropatena dövləti ilə bağlıdır. Belə ki, Atropatenanın maddi mədəniyyətinə və onun arxeoloji abidələrinə böyük qısqanclılıqla yanaşılmışdır. Atropatena abidələrini müxtəlif manipulyasiyalarla Parfiya abidələri kimi təqdim etmək də məhz bunun bariz nümunəsidir. İslam həmrəyliyindən uzaq olan İranın bu gün de apardığı iki başlı siyaset, din qardaşlığı və dinc qonşuluq münasibətlərindən tamam kənardır. Amma Azərbaycan xalqı tarix boyu İranın ən çətin günlərində onun yanında olmuş və öz köməyini əsirgəməmişdir. Bir neçə tarixi hadisəni xatırlatmaq yerinə düşərdi. İranın ən çətin günlərindən biri olan e.e. 331-ci il məhşur "Qavqamel döyüşü"nde Əhmənilər Atropatın başçılığı ilə Azərbaycan tayfalarının kömək etməsi və onların döyüşənləri antik dövrün tarixçilərinin əsərlərindən kifayət qədər məlumudur. Sasani imperiyasının ən çətin günlərində də yenə də azərbaycanlılar onların köməyinə yetmişlər. 636-ci ildə "Kadisiyyə döyüşü"nde Alban hökmərinin oğlu Cavanşirin qəhrəmanlığı Sasani hökmədarını heyretləndirmiş və onu şəxşən mükafatlaşdırılmışdır. Həm Atropat, həm də Cavanşir ağıllı, müdrik dövlət xadımı olmuş və onlar sonda İranın bu mənasız mübarizələrini başa düşmüşlər. Hər iki dövlət xadımı öz xalqlarının tələyini düşərək düzgün mövqe seçmişlər.

Şübhəsiz ki, tarix heç vaxt unudulmur. Tarix yaradan şəxsiyyətlər onu gələcək zamanın öhdəsinə buraxırlar. Bu gün Azərbaycan xalqı öz tarixi və əzəli torpaqları olan Cənubi Azərbaycanının mədəni varişləridir və heç şübhəsiz ki, xalq öz bütövlüyüne bu varişlik prinsipləri əsasında qovuşacaqdır.

**Samir KƏRİMÖV  
tarix üzrə fəlsəfə doktoru  
Anar AGALARZADƏ  
tarix üzrə fəlsəfə doktoru**



"Şöhrət", "Şəref nişanı" ordenlərinə, "Əmək veterani" medalına, Azərbaycan respublikası Ali Sovetinin Fəxri Fərmanına, eləcə də XTNS-nin 1 qızıl, 2 gümüş medallarına layiq görülmüş, Azərbaycan alimi Vahid Cəlal oğlu Hacıyev 14 fevral 1928-ci il tarixində Şuşa şəhərində, sənətkar ailəsində dünyaya göz açmışdır. 1988-ci ildən 2008-ci ilədək Botanika İnstitutuna rəhbərlik etmiş Azərbaycan Mili Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, biologiya elmləri doktoru, professor Vahid Hacıyevi onun varisləri heç zaman unutmur.

V.Hacıyev Azərbaycan Dövlət Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti) bitirdikdən sonra elmi tədqiqatlarını daha dərindən davam etdirmək məqsədilə 1949-cu ildə Leningrad (indiki Sankt-Peterburq) şəhərindəki keçmiş SSRİ EA-nın V.L.Komarov adına Botanika İnstitutunu aspiranturasına daxil olmuşdur.



# Azərbaycanda geobotanika məktəbinin yaradıcısı

1952-ci ildə o, b.e.d., professor Y.Q.Bobrovun elmi rəhbərliyi altında "Azerbaycanın quraqlığı davamlı paxlalı yem bitkiləri və onlardan qış otlاقلarda istifadə imkanları" mövzusunda namizədlik dissertasiya işini müvəffeqiyyətə müdaafia edərək Azerbaycana qayılmışdır. 1966-ci ildə V.Hacıyev "Böyük Qafqazın yüksək dağ bitkiliyi (Az.SSR dağlındə), onun dinamikası və təsərrüfat əhəmiyyəti" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müvəffeqiyyətlə müdaafia edir.

V.Hacıyev 1952-2008-ci illər ərzində Azərbaycan EA-nın Botanika İnstitutunda kiçik elmi işcidiñ direktor vəzifasındə yüksəlmışdır. Eyni zamanda Botanika İnstitutunda əsasını qoymuş Geobotanika səbəsiniñ müdürü vəzifesində çalışmışdır.

Akademikin rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə 1992-ci ilde hazırlanmış və sonrakı illerdə rus və ingilis dillerində nəşr edilmiş "Azərbaycanın bitki örtüyü" xəritəsi respublikanın bitki örtüyünün, bitkililiyinin və qismən florasının tam aynasıdır. Bu güne qədər botaniklərin stolüstü xəzinesi olan bu xərite xüsusən səhra və yarımsəhra, bozqır bitkiliyinin müasir vəziyyətdə baş verən deyişikliklərini göstərən yegane vəsaitdir. Hazırda otaq və biçənəklərin flora və bitkiliyinin açarı olan akademikin əsərləri Böyük Qafqazın, Kiçik Qafqaz və Talyış yüksək dağ çəmənlərini hərətəfli və dərindən öyrənməye zəmin yaradır. Tədqiqatlarında geobotanikanın klassik metodları, həmçinin müasir metodlardan, o cümlədən, bitki örtüyünün aerokosmik və məsəfə metodlarından istifadə etməkle öyrənilməsinə geniş yer verən görkəmli alimin bilavasitə elmi rəhbərliyi və iştirakı ilə Azərbaycanın qış (1,5 mln. ha) və yay (0,5 mln. ha) otaqlarının ən müasir geobotaniki tədqiqi və pasportlaşdırılması aparılmış və indi də aparılmaqdır. Həmin tədqiqatların neticələri əsasında Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş "Yem sahələrinin geobotaniki tədqiqi metodikası" tərtib olunmuşdur. Alimin uzun illərdən bəri apardığı hərətəfli elmi müşahidələri və cələ tədqiqatları zamanı topladı.

muşanımları ve çor tədqiqatları zamanı topladığı zəngin materiallar ardıcıl olaraq bir neçə sanballı monoqrafiyaların meydana çıxmışına əsas vermişdir. Bunların içerisinde əsas müəlliflərindən olduğunu, 2 hissədən ibarət "Azərbaycanın otaq və bincənəklərinin yem bitkiləri" - (I hissə, 1965; II hissə, 1969), "Böyük Qafqazın yüksək dağ bitkiliyi (Az.SSR daxilində) və onun təsərrüfat əhəmiyyəti" (1970), "Böyük Qafqazın yüksək dağ bitkiliyi formasiyalarının dinamikası və məhsuldarlığı" (1974), "Talışın yüksək dağ çəmənlərinin florası və bitkiliyi" (1979) əsərləri buna bariz nümunədir. Endemik növler üzərində tədqiqatlarını davam etdirən alim Talışın endemik növlərinin Hırkan məşəli bitkilər olmaqla genetik cəhətdən Mərkəzi Anadolu və İran növəmələgəlmə mərkəzleri ilə sıx qohumluq əlaqələri ilə bağlı olduğu fikrini də ireli sərmişdür. Vahid Hacıyevin elmi tədqiqatları içerisinde faydalı, nadir və nəсли kəsilməkdə olan bitkilərin öyrənilmesi baxımından Moskvada 1985-ci ildə nəşr edilən "Zaqatala qoruğu" adlı iri həcmli əseri de diqqəti cəlb edir. 1990-ci ildə nəşr edilmiş "Kiçik Qafqazın bitki örtüyü" adlı monoqrafiyada müəllif alp qurşağıının petrofil bitki qruplaşmasının Qafqazın qədim kriofil bitkilərindən biri kimi seviyələndirmiş, qayalı, daşlı və çinqılı sahələrdə rast gəlinən bitkilərin işa Pleystosen və yuxarı Miosen dövründə avtoxon volla əməla qədidişlərini açıqlamışdır.

toxum yolla emsəl gəndikinən üzə çıxmışdır. 1996-ci ilde AMEA müxbir üzvü S.H.Musayevin həmmüəllifliyi ilə nəşr edilmiş "Azərbaycanın Qırmızı və Yaşıl kitablarına tövsiyə olunan bitki və bitki formasiyaları" adlı kitabı da bu baxımdan çox böyük maraqla qarşılanmışdır. Əsərdə nadir və ya məhəv olmağa məruz qalan 416 növ bitki haqqında, otlaq vəbicənəklərimizdə sıradan çıxmış bitki formasiyaları haqqında dəyərli məlumatlar toplanmışdır.

V.Hacıyevin geniş elmı tədqiqatları bitkilərin təsnifikasi sahəsini də əhatə etmişdir. Belə ki, müəlliflərindən biri olduğu 8 cildlik "Flora Azərbaycan'a" əsərinin V-VIII cildləri üçün o, 5 fəsilə, 25

aid işlədiyi 84 növün elmi təsvirini vermişdir. Ciyev həmçinin 1989-cu ildə kollektivin ümumi nəticəsində tərtib edilərək nəşr edilmiş "Azərbaycanın baycan florasının nadir, relikt, endemik növləri" adlı əsərdə 140 bitkini ehətə edən "Azərbaycanın rəmzi kitabı" adlı əsərində həmin bitkilərin yayılış sahələri, qorunmasına dair kifayət qədər əməli tekliflər miqdarı.

Respublikamızda və digər xarici ölkələrdə da  
neşr edilmiş 350-dən çox elmi əsər, o cümlədən  
monoqrafiyanın müəllifi V.Hacıyev flora, bitki örtü  
yü və bitki ehtiyatlarına həsr edilmiş 30-dan çox  
kitabın, o cümlədən dərslik və terminoloji lüğətləri  
elmi redaktorudur.

Elmi nailiyyətlərinə görə V.Hacıyev 1970-ci il də professor, 1983-cü ildə Azərb. SSR EA-nın müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə Azərb. SSR EA-nın həqiqi üzvü (akademiki) seçilmişdir.

1993-cü ildən sonra Ulu Öndər H.Ə.Əliyevin hakimiyyətə qayğıdı bütün sahələrdə olduğu kimi elm aləmində də dirçəliş yaratdı. Müstəqil Azərbaycanın dünyasının bütün ölkələri ilə sərbəst elmlər əlaqələrinin möhkəmlənməsi alımlarımızın müxtəlif konfrans, simpozium və başqa beynəlxalq forumlarda iştirakı və bir çox layihələr üzərində çalışmalari üçün geniş imkanlar açıldı. Heç də təsadüfi deyil ki, akademik V.Hacıyevin xarici dövlətlərə elm səfərləri məhz son 10 ildə daha intensiv olmuşdur. Müxtəlif vaxtlarda xarici ölkələrdə keçirilmiş beynəlxalq səviyyəli müşavirlərde onun iştirakı və respublika üçün aktual olan bozqır bitkiliyinin təhlili, Azərbaycan florasının genobarkının qorunması Transqafqaz səhərə bitkiliyinin təsnifat prinsipləri Azərbaycanın yarımsəhralarında otaqlı mozaiklının dinamikası, yüksək dağ otaqlarının təbii bitkiliyinə zəlzələ faktorunun monitoring tədqiqi, Azərbaycanın meşə genetik ehtiyatlarına və s. həsə olunmuş dolğun məzmunlu məruzələri çox böyük əks-səda doğurmuş, Azərbaycan flora və bitkiliyin xarici mütəxəssislərin marağını artırmışdır.

Azerbaycanda geobotanika məktəbinin yaradıcısı, uzun illər instiutun elmi şurasının və instiutun nəzdindəki müdafiə şurasının, Azərbaycan Botaniklər Cəmiyyətinin sədri V.Hacıyev, həmçinin Kaliforniya (ABŞ) ştatının Los-Anceles şəhər Tiller adına mükafatın icraiyyə komitesinin, yüksək dağ florası və bitkiliyi üzrə keçmiş Ümumittifaq problem elmi şurasının üzvü, Narkomanlığın və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinin Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyasının səməvəni olmuşdur. Akademik V.Hacıyev eyni zamanda ölkədə baş verən hadisələrə, siyasi duruma həmişə öz münasibətini bildirməyə çalışaraq xalqımızı ən ağırlı məsələlərinin həlli yollarını araşdırılmasında respublika Prezidentinin etrafına toplanmağa çağırmışdır.

Hacıyev görkemli alim-şedeqiçatçı, bacarıq təşkilatçı olmaqla beraber həm də qayğıkeş müəlim kimi tanınmışdır. O, gənclərin geobotanika sahəsində dərin bilik əldə etməsi üçün elmi fəaliyyət ilə yanaşı 1956-ci ildən ömrünün sonuna dək pedaqoji fealiyyətini də davam etdirməyi özüne borc bımiş, öz bilik və təcrübəsini ali məktəb tələbələrinə, aspirantlara, gənc bioloq və elmi işçilərə hemişə həvəsle çatdırmağa çalışmışdır və əməyi hader getməmişdir. V.Hacıyev tərəfindən böyük bir məktəb yaradılmışdır. Onun rəhbərliyi altında 8 doktorluq və 36 namizədlilik dissertasiyası hazırlanmışdır.

V.Hacıyevin əzizləri və tələbələri onu heç zaman unutmur və xatirələrdə əbədi olaraq yaşadırlar.

Səyyare İBADULLAYEV  
AR ETN Botanika İnstitutunu  
baş direktoru, biologiya elmləri doktoru  
professo

**Elşad QURBANOVA**  
BDU Botanika ve bitkifiziologiyası kafedrasının müdiri  
AMEA müxbir üzvü, professor

**21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günüdür**

# Ana dilimiz güvənc yerimizdir

**A**na dili ana südüdür. Ana dilinin dinci-duzunu duymaq üçün, zənnimizcə, təhsilin, hansı peşənin sahibi olmağın fərqi yoxdur. Yüz illər boyunca folklor incilərimizi - şifahi söz yatrımızı yaradan baba və nənələrimiz ən həssas ən mahir ədəbiyyatçılarımız, dilçilərimiz olublar. Dil mənəvi sərvətimizdir, xalqımız milləti tanınan əvəzziz xəzinəmizdir. Müəlliflərdən bəridir ki, el-obamiza, xalqımızın xidmet edir, ünsiyyətimizi yaradır, nəsillər arasında varislik körpüsüdür. Dilin keşfiyində durmaq üçün ilk növbəde ona sevmək gərəkdir. Onu sevənlərin isə, həşəydən önce, mənəvi haqları olmalıdır. Dilə sevgidən başqa heç nə ummaq olmaz. Axi bu bizim ana dilimizdir, ruhumuzun tərcümanıdır. Dil uğrunda, onun yaşaması uğrunda çarpışmaq isə heç nə ilə əvəzedilməz xoşbəxtlikdir, fədakarlıqdır.



yaşayib. Quzey Azərbaycanda rus ve Avropa sözleri, Güney Azərbaycana isə fars sözlerinin təsiri güclü oldu. Bəlkə də dünyada ayrılıq səridan xalqımız qədər başı bələlər çəkən bizim kimi başqa bir xalq yoxdur. Bu gün Güney Azərbaycanda ana dilində məktəblər yoxdur. Ancaq İranda yaşayan çox az sayda ermənilərin məktəbləri, qəzetləri var. Güneydə ana dilimiz hər cür təhdidlərə məruz qalır. Xalqımızın dili orada meşət dili səviyyəsinə endirilib. Dilə qarşı laqeydlük ola bilməz. Əger ana dilimizin keşiyində durmasaqla, o zaman buradakı xalqçılarından dilimizə itaşlıq edivənə hərmət

Dili göz bəbəyi kimi qorumaq gərəkdir. Dili qorumaq üçün gərək onun incəliklərinə bələ olasan, "Dövlət dili haqqında" qanunda deyil ki, dilə qarşı açıq ya gizli formada təxriba aparmaq olmaz. Hərdən bəziləri fikirləşirler ki dilimizdər də, danişırıq. Bize söyləyirlər ki dünyada daha çox yayılmış diller var. Ancak bunu deyənlər ana dilimizin doğmalilığını, zənginliyini derindən dərk etmirler, belə de duymurlar. Dili sevmək vətənpərvərlilik, yurdsevəlik tələb edir. Belə düşünməyənlər yalnız Vətəne sevgisi olmayanlar ola bilərlər. Ele xalqları var ki, onların özünüfədəsi, mənəvi servətlə o qədər de zəngin deyil, kasibdir. Hər şeydə əvvəl, bu həmin xalqların dillərinin qüdrətində çox-çox asılıdır. Dilimizin qüdrəti, yenilmə gücü çox böyükdür. Bu, xüsusən şifahi xalq ədəbiyyatında əsrarəngiz ifadəsini təpib. Zəngin xalqların həm təfəkkür, həm də ki şifahı ədəbiyyatı təsəvvürəgelməz dərinliyi ilə seçilir. Xalqımızın folkloru hədiz dərəcədə genis və

Təəssüf ki, balalarını ingilis dilini, rus dilini bilmək yönündə oxudanlara bu gün Azərbaycanın bir çox ziyalılarının içerisinde də rast gəlinir. Onlar dil öyrənməkdən söhbət düşəndə bunu balaları üçün "çörək ağacı" kimi, vəzifə pillələrində ucalmaq xatırına bilərəkdən məqsədli şəkildə edirlər. Belələrinə cavabımız o olmalıdır ki, ilk növbədə ana dilimizi övladlarımıza öyməliyik, ona daha çox saygı göstərməliyik, balalarımıza dilimizi cani-dildən sevdirməliyik. Bu məqsədə də radio-televiziya kanalları ana dilimizdə daha çox millilikdən sonraq veren verilişlər hazırlamalı, dilimizin her mənada, her səviyyədə başqa dillərdən üstünlüyü göstərməlidirlər.

Bu gün dilimizdəki bəzi sözlərin yerinə ehtiyac olmadan xüsusi lə russ, fars və ərəb sözlərinin işlənilməsi adət şəklini alıb. Son vaxtlar yarı azərbaycanca, rusca, eləcə də ingiliscə danışmaq dəb şəklini alıb.

Vaxtı - ötən əsrin əvvəllərində Azərbaycan ziyalıları dilimizi bu sayaq şikəst edənlərə qarşı mübarizə aparırdılar. Şəhriyar "Türkün dili" adlı məşhur şeirini yazmışdı. Xəlil Rzanın "Laylam mənim, nərəm mənim", "Mənim dilim" şeirləri hamının yadındadır. Həyata gözümü açandan, dünyani anlayışından ana dilimi sevmişəm. Ana dilimiz həmişə məni sehirləyib, ovşunlayıb. Ağlım kosəndən babamın, nənəmin, atamın, anamın doğma söhbetlərinə qulaq asmişam, onları böyük bir sevgiyle dinləmişəm. Bu söhbetlər çox zaman özüm də bilmədən ruhuma-qanıma keçib. Onların dilindən eşitdiyim şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri indi də yadımdan çıxmır. Bu o deməkdir ki, xalq ədəbiyyatının hikməti çox böyükdür. Dilimizdəki intonasiya zənginlikləri həmişə məni heyran edib. Uşaqlıqdan çalışmışım ki, savadlı dənişəm, yazam, nitqimi dilin normalarına uyğun şəkildə quram. Orta məktəbdə qurtaran il ali məktəbə daxil olmuşam. Qarışma qoysduğum məqsədə doğru addım-addım yol getmişəm. Elmin pillələrində addımlaya-addımlaya mənəvi yükün məsuliyyətini daha dərindən duymuşam, anlamışam. Bilmışəm ki, ciyinimdə çox ağır bir yük var, bunun məsuliyyətini daim uca tutmuşam. Həyatimdə doğru yol göstərən insanlar olub. Onları həmişə böyük bir saygıyla xatırlayıram: ilk önce atamanana, daha sonra orta məktəb müəllimlərimə, elmin sırlarının açarını mənə verən akademik Məmmədağa Şiraliyevə, akademik Ağamusa Axundova (allah onlara cənnət versin), habelə başqa həmkarlarına sayğım böyükdür.

Sözümüzün sonunda demek isterdim ki, ana dilinizin norması pozulsa, dile karşı açık, ya gizli hücum olsa, esl alım ona karşı biganə qalıb, reaksiyasiż, sakitçe durub xaxa bilməz. Baxırsan ki, biri dilində qeliz ərəb-fars sözləri işlədir, o biri yeri gəldi-gelmədi Avropa sözləri, bir başqası isə rus sözləri işlədir. Bu danışilanlardan həftəbəcər bir şey alınır. Mənliyini dərk etməyən adamdan ömründə tələb etmək olmaz ki, san niyə bu dili korlayırsan? Yəni insan özünü şərəflə bir millətin nümayəndəsi kimi düşünmürsə, ona həmin sözü deməyin mənası nədir?

**İsmayılməmmədəli  
AMEA Nəsimi adına Dilçilik  
institutunun şöbə müdürü,  
filologiya elmləri doktoru, professor  
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil  
Komissiyasının üzvü**

Ermənilərin iddialarına görə Zəngəzur onların tarixi mahalıdır. Həmin mahalın adının erməni dilindəki Dzaqadzor sözündən törəməsi iddia olunur.

Əksinə, yeni erməni dilindəki Dzaq mahali Dizaxdır. Dizax berendey tayfalarından biri. Onların az bir qismi ermənilərin Sisakan adlandıqları Çıçək mahalında qalmış, çoxu Şuşa qəzasında köçüb gelmişdir.

Ermənilər Dizax mahalını Sovet dönenimdə Hadrüt adlandırdılar. Çünkü Dizaxın berendey türklerinin bir nəslini olduğunu bildirdilər. Harut isə fars dilindəki həddi durudan emələ gəlmışdır və onu da biliyordular ki, Dizax adlı yaşayış məskənləri Özbəkistanda da vardır. Ermənilərin etimoloji yozumuna görə Zəngəzur ermənəcə zanq, yəni zəng və dzor-dərə deməkdir və kilsə zəngləri çalındığına görə onların xristian babaları dərəyə Zanqadzor deyiblər.

Zəngi adlı kəndlər, şəhərlər, dağlar, çaylar Azərbaycanda, Türkmenistanda, Əfganistanda da vardır (Fazili 1970 Atropatena ve Albaniya e.e IV-er VII əsr.s.80; Bakıxanov A. Gülüstani İrem. 1950.s.149; İzahlı coğrafi adlar lügəti 1964.s.26).

Rus alimi İ.Şopen 1813-cü il Gülyüstan müqaviləsindən sonra ermənilərin cəhdərini təqnid edib yazırı: - Bunlar bilmirlər ki, Zəngi yaşayış məskənləri Azərbaycanda, Şimalı İraqda, Orta Asiyada da vardır? Bir gün tatarlar (azərbaycanlılar) mahalın Zəngəzur yox, zəngi olduğunu tədqiq edib öyrənəcəklər (Şopen İ.İ.İstoriçeskiy pamyatnik sostoyaniya Armyanskoy oblasti d epoxu prisodeniniye k Rossiyskoy Imperii. 1852.s.243). Ivan İvanoviç Şopenin kitabı 171 il bundan qabaq Peterburqda nəşr olunub, lakin geniş ictimaiyyətin 2023-cü ilde ondan lazımı xəberi yoxdur.

Tarixi mənbələrin heç birində XIX əsrin ortalarına qədər Zəngəzur topominə təsadüf etmir. Zəngi, Zengibar, Zengilan şəhər, kənd, çay adalarına rast gəlirik (İzahlı coğrafi adlar lügəti 1964.s.26).

Araz çayının bir qolu indiyədək Zengibar, Pirsaat çayının bir qolu Zəngi dərə adlanır. Ağdamda Zəngişəl adlı kənd də var. Zəncan şəhərinə isə son zamanlarda qədər yerli Azerbaycan əhalisi Zəngən (Fazili 1970 gös.əs.s.80), yəni Zəngilər deyirdi.

Osmalı ordusu baş qərargahının 1721-ci ilde tərtib etdiyi "Dəftəri-müdəssəli-Tiflis" də yazılı



Qərbi Zəngi mahalının  
Dədə vəngini IX-X əsrlərin  
arasında bizim xristian  
dədələrimiz tikiđirmişdi

# Zəngi mahalı

lib ki, Baydar nahiyesində Zəngişamlı adlı Türk tayıfasi yaşayır.

Zəngi Volqa çayı boyunun, Ön ve Orta Asiyadan qədim Türk tayfalarından biridir. Onların adları tarixi mənbələrdə Zanqı, Sanqı, Zengan, Zengən formalarında yazıya alınmışdır (Baharlı M. Azərbaycan. 1921.s.40; Bakıxanov. gös.əs. 1950.s.149; Fazili, gös. əs. 1970.s.80;)

Abbasqulu ağa Bakıxanov yazırı: - Nadir şah 1735-ci ilde Tiflis şəhərini tutub, idarəesini Əbülbəqi xan Zəngənəyə tapşırı (Bakıxanov 1950.s.149). Zəngilər Səlcuqlardan qabaq Qayı türkləri ilə birləşdə hardasa Urum gölü ilə Cənub-Şərqi Anadolunun arasında yaşayırdılar. Ingilis şərqsünası K.E. Bosfora görə onlar Məlik Şahin Türk qulunu Ak Sunqurun nəslidir (Bosfor K. Muşlumanskiy dievəti 1971.s.69).

Həmin nesildən atabey Səed ibn-Zəngi Özbeyn zamanında Qəzvin şəhərini tutub, bir müdət əlində saxlamışdı (Seyfəddini M. Torqoviq svyazi Azerbaydjana s zarubejnimi stranami. 1978.s.39).

Ermənilərin digər bir iddiasına görə Zəngəzur adı qədim fars dilindəki zanq, yəni qaya sözü ilə bağlı ola bilər. Zəngi nə erməni sözüdür, ne fars, etnonim mənşəli Türk etnonimidir. Hətta Kazan tatarları buzovları yırtıcı heyvanlardan qoruyan müqəddəs ruha Zengi baba deyirlər.

Rus işğalından sonra Zəngəzur adlandırdılar Zəngi mahalına Sisyan, Qapan, Gorus, Laçın, Zəngin, Qubadlı rayonları daxil idi. Ermənilər inkar etmirlər ki, o şəhərlərde və kəndlərdə müsləmlər yaşayırdılar. Kəregin Nijdenin və Andranikin quldurları 1918-ci ilin payızında Zəngi mahalının Cavanşir və Cəbrayıq qəzələrində evlərindən 50 min adam didərgin salınmış, yüz kənd xaraba qoyulmuş, 10 min adam öldürülmüşdür.

Ermənilər o zaman etnik kimliyinə fərqli qoymadan bütün müsəlmanları öldürdürlər. İndi onlar siyasetin mahiyyətini dəyişməsələr də, formasını dəyişib.

Bizim Zəngi mahalı! Biz sənin didərgin övladlarıñ öz yurduna qaytarırrıq. Şərqi Zəngəzurda indi çırqlar yanır. O çırqlar yaxın illerdə Qərbi Zəngəzurda yanacaq.

Qərbi Zəngi mahalının Qapan, Qacaran şəhərləri bizim olub və yaxın illerdə çırqlarımız o şəhərlərde, kəndlərde de yanacaq!

Xüsusi maraqlıdır ki, Qərbi Zəngəzurun bir mahalı Qacaran adlanırdı. Qacaran qacarlar, Qacar tayfasından olanlar deməkdir. Qacan və Keçən qədim türk tayfalarıdır. Ermənilərin iddiaları kimi onlar Qafqaza XI esrde gəlməyiblər. Ermənilər Cənubi Qafqaza köçürüllüb gətirləndən çox qabaq onlar Zəngəzurda yaşayırdılar.

Türk alimi Faruk Sümer yazır ki, qacanlar əvvəller özlərini Qaçar adlandırdılar (Faruk Sumər 1992.s.164,166). Qədim rus və slavyan salnamələrində onlar bir zadəgan nəslə Kacarev adlandırlı (Baskakov N. Russkie familii turksoqo proisxojdjeniya 1979.s.135). Rusiya zadəganlarının "Barxatnaya kniga" adlandırılan şəcəre kitabında onların bayraqlarının, gerblərinin şəkli verilmişdir. Həmin bayraqlarda, gerblərdə türk bayraqlarında olduğu kimi aypara, sekkiz güşəli ulduz təsvirləri vardır.

Qacarların şəcəre kitabında göstərilir ki, onlar əvvəller Yepirde yunanların qonşuluğunda yaşaymışdır. Onlar Bizans qoşunları ilə vuruşa-vuruşa iki yera bölündürlər. Bir hissəsi Cənubi Qafqazda qalmış, bir hissəsi Rusiyaya köçmüştür.

Kacarev knyaz nəslinin zabitləri deyirdilər ki, onların ulu babası Kaçar-Xəzər xaqanı Kaçar xaqanın neslindəndirlər. Kaçar xan Tövratdan üz döndərib xristian olandan sonra Georgi adı almışdır (Baskakov 1979.s..135).

Biz öz ata-baba torpaqlarından köçürülmüş soydaşlarımızı doğma yurdlarına qaytarmalı, eyni zamanda Qərbi Zəngəzurda yaratmışımız tarixi medənəyyət abidelerinə varislik iddialarımızı isbat etməliyik. Biz Zəngi mahalında, Göycəda, Qafqanda, Qacaranda yalnız məscidlərin, madreselerin, pir və ocaqların sahibi deyilik. Xristianlıq dövrü abidələrinin, kilsə və monastırın sahibiyiyik.

Böyük Fateh Şah İsmayıllı şəhərlər almağa əldə qılınc at üstünde gedərdi. Ancaq Göycə mahalında Miskin Abdal Ziyarətgahına çatanda ayaqqabılarını soyunub, məbədə ayaqyalın gitirdi.

Bu gün Ali Baş Komandanımız cənab Prezident işğaldan azad etdiyimiz Şuşa, Ağdam məscidlərinə ayaqyalın girir. İnanıq ki, gün gelecek biz İrəvan məscidinə, Miskin Abdal məqbərəsinə ayaqyalın gitəcəyik.

Əmir Teymur deyir ki, ədalet manim qılıncı min kəsərindədir. 27 sentyabrda, o uğurlu günlərdə bəri qılıncımız kəsir. Qılıncımızın kəsəri artıq dostlar sevinir, düşmən xar olur. Dan yerdən, Gunes doğan yerdən üstümüze Turan şəfəqləri süzülür.

Nərgiz AXUNDOVA  
akademik

## ELAN

### "Azərbaycan dilinin İKT problemləri, İKT-nin Azərbaycan dili problemləri" mövzusunda respublika elmi-praktiki konfransı

21-22 fevral 2023-cü il tarixlərində İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunda Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə və Beynəlxalq Ana dili gününe həsr olunmuş "Azərbaycan dilinin İKT problemləri, İKT-nin Azərbaycan dili problemləri" adlı respublika elmi-praktiki konfransı keçiriləcək.

Ünvan: Bakı şəh., Bəxtiyar Vahabzadə 9

### "Qafqaz Albaniyası: dini və sosial həyatı" mövzusunda X beynəlxalq konfrans

14-15 aprel 2023-cü il tarixlərində AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Mənəvi Dəyerlərin Təbliğİ Fondu və Alban-Udi Xristian Dini icmasının birgə təşkilatçılığı ilə "Qafqaz Albaniyası: dini və sosial həyatı" adlı X beynəlxalq konfrans keçiriləcək.

Azerbaycan Qafqaz Albaniyasının tarixi və etnik-mədəni ərsinə sistemli tədqiqi üzrə dünyada əsas tədqiqat mərkəzi rolunu oynayır. Qafqaz Albaniyası min ilə yaxın müddətə regionun heyatında mühüm yer tutmuş, özündən sonra mühüm tarixi əsas qoymuşdur. Bu ərisin hərtərəfli tədqiqi nəticəsində Albanişənliq elm sahəsi yaranmış və bu gün de inkişaf etməkdədir. Bu sahədə qazanılmış təcrübəni daha da inkişaf etdirmək, dünya Albanişənliğinin görkəmi xadimlərini bir araya getirmək və səmərəli elmi müzakirələr təşkil etmək məqsədilə "Qafqaz Albaniyası: dini və sosial həyatı" adlı X beynəlxalq konfransın keçirilməsi qərara alınıb.

Konfransın əsas elmi istiqamətləri:

- Qafqaz Albaniyasında xristianlıq qədərki dirlər;
- Qafqaz Albaniyasında xristianlıq;
- Qafqaz Albaniyası və İsləm sivilizasiyası;
- Qafqaz Albaniyasında sosial həyatın xüsusiyyətləri.

Konfransın dili: Azərbaycan, ingilis və rus dilləri

Konfransın hibrid formatda keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Məqalələr üçün tələblər:

- Konfransda iştirak üçün məruzələrin tezisləri (500 söz həcmində) təqdim olunmalıdır;

- Məqalələr 8-10 səhifə həcmində, şrift - Times New Roman, ölçü - 12, interval - 1, annotasiya - 5-6 cümlə, açar sözər - 5, ədəbiyyat siyahısı - məqalənin sonundə əlifba sırası ilə (Azərbaycan, ingilis, rus), metndə istinad - [Seidova, 2023, s. 5-7].

Məqalələr çap olunacaq. Təqdim olunan mövzular əvvəller heç bir yerdə dərc edilməmiş olmalıdır. Təşkilat Komitəsi uyğun materialların seçilməsi hüququnu özündə saxlayır.

İştirakçılar üçün tələblər:

Meruəzənin adı, soyadı, atasının adı, işlədiyi müəssisənin adı və vəzifəsi, elmi dərəcə və elmi adı, elektron poçt ünvanı, elaqə nömrəsi tezisin yuxarı hissəsində qeyd olunmalı, həmçinin ORCID kodu göstərilməlidir.

Önəmlü tarixlər:

Tezislərin təqdim edilməsi üçün son tarix:

1 mart 2023-cü il

Məqalələrin təqdim edilməsi üçün son tarix:

1 may 2023-cü il

Tel.: (+994 12) 539 36 72, (+994 50) 473 21 32  
E-mail: caucasianalbania2023@gmail.com  
Əlavə məlumat üçün: www.tarixinstitutu.az

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev,  
İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev,  
Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev,  
İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

### "Riyaziyyat və təbiət elmləri problemləri" mövzusunda XI beynəlxalq elmi-praktik konfrans

23 may 2023-cü il tarixində AR Elm və Təhsil Nazirliyinin Dendrologiya İnstitutu, Qazaxıstan Respublikası Elm və Ali Təhsil Nazirliyinin Manaş Koziabayev adına Şimalı Qazaxıstan Universiteti və Rusiya Federasiyasının Elm və Ali Təhsil Nazirliyinin Surqut Dövlət Pedaqoji Universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə p.e.n., dosent V.L.Rabinoviçin anadan olmasına 100 illiyinə həsr edilmiş "Riyaziyyat və təbiət elmləri problemləri" mövzusunda XI beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçiriləcək.

Qazaxıstanda baş tutacaq beynəlxalq elmi konfransda işçi dilleri qazax, rus, ingilis dilləri olmaqla əyani və "Zoom" vasitəsilə keçiriləcək sessiyalarda məruzə ilə iştirak etmək mümkün olacaq.

Konfrans materialları məqalelər şəklinde elektron topluda dərc olunaraq e-library elektron kitabxana platformasında (Rusiya Indeksli Isnad Bazasında

- Russian Science Citation Index - Rossijskij indeks nauchnogo citirovaniya) yerləşdiriləcək.

Elmi məqalələrin metni Word A4 formatında, 5

### Şərq-Qərb Nəqliyyat Dəhlizində logistika, idarəetmə və istismar problemləri üzrə 2-ci beynəlxalq konfrans

24-26 may 2023-cü il tarixlərində Bakı şəhərində Şərq-Qərb Nəqliyyat Dəhlizində logistika, idarəetmə və istismar problemləri üzrə 2-ci beynəlxalq konfrans (PLMO 2023) hibrid formada keçiriləcək.

Konfransın təşkilatçısı Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin idarəetmə Sistemləri İnstitutu, Sileziya Texnologiya Universiteti (Polşa), Daşkənd Dövlət Nəqliyyat Universiteti və Gürçüstən Texniki Universitetidir.

Tədbirdər Polşa, İtalya, Gürçüstən, Almaniya, Ukrayna, Rumeiniya, Litva, Bolqarıstan, Özbəkistan, Qazaxıstan və digər ölkələrin aparıcı alımlarının iştirakçılarından olacaq.

Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizi keçmiş İpek Yolunun ayrılmaz hissəsi olub, regional iqtisadi əm



## С применением современных технологий

Перед обновляемой НАНА по-прежнему стоят важные задачи

13 февраля в здании Президиума НАНА за счет внутренних ресурсов был сдан в пользование актовый зал "Меридиан". В нем состоялось первое совещание под председательством президента НАНА академика Исы Габибейли.

Руководитель главного научного ведомства страны проинформировал, что актовый зал "Меридиан" предназначен для проведения научных мероприятий, а также встреч, собраний и дискуссий, нацеленных на еще большее расширение связей академии с научными структурами и организациями мира, интеграцию отечественной науки в мировую.

### Усовершенствовать работу аппарата

Отметив, что структурные реформы в аппарате Президиума НАНА в основном завершены, академик Габибейли подробно рассказал о ряде важных задач, которые стоят перед обновляемой Академии наук.

Президент НАНА отметил важность усовершенствования работы аппарата президиума и расширения сферы деятельности отдела электронной академии, особо подчеркнув при этом необходимость проведения научометрических анализов и совершенствования работы в сфере научных изданий.

На мероприятии также обсуждались вопросы, связанные с подготовкой к Общему собранию НАНА, в формат которого, начиная с нынешнего года, будут внесены новшества, особое внимание будет уделено применению современных технологий при подготовке отчетного доклада и презентаций, охватывающих важные результаты.

Было подчеркнуто, что изменения, предусмотренные в формате Общего собрания, которое состоится 16 марта, сыграют особую роль в доведении годового отчета Академии наук до широкой научной общественности.

В обсуждениях приняли участие и.о. первого вице-президента НАНА академик-секретарь академик Ариф Гашимов, вице-президент академик Ирада Гусейнова, председатель Союза свободных профсоюзов профессор Габиль Гурбанов, а также заведующие отделами аппарата Президиума НАНА Гусейн Гусейнов и Фариз Имранов.

### Конкурсные проекты - начало успеха

В тот же день, 13 февраля состоялась официальная церемония открытия XII республиканского конкурса "Ученые завтрашнего дня", организованного НАНА, Министерством науки и образования, Институтом образования, Министерством молодежи и спорта, Центром Гейдара Алиева, Конфедерацией торговли Азербайджана и компанией ВР.

Торжественная церемония открытия конкурса началась с исполнения государственного гимна Азербайджанской Республики. Затем минутой молчания была почтена память погибших в результате землетрясения в Турции.

Председатель научно-экспертной комиссии, директор Института образования Руфат Азизов, выступивший со вступительной речью, представил отчет о статистических показателях конкурса. Он рассказал о зарегистрированных, принятых и оцененных проектах по восьми направлениям, а также о показателях этих проектов по городам и областям. Отметив, что 163 из 486 зарегистрированных на конкурс проектов получили право на участие в выставке, Руфат Азизов пояснил, что представленные на конкурс проекты - это начало успешной трудовой деятельности в дальнейшей жизни студентов.

Успехов студентам, участвующим в этом конкурсе, пожелал и министр науки и образования Эмин Амруллаев. По его словам, в последние годы среди студентов растет интерес к

инженерии, математике, физике и информатике, а в рамках конкурса преобладают проекты, ориентированные на STEAM: ярким примером этого является создание Инновационного центра STEAM.

О важности конкурса на мероприятии рассказал академик Габибейли, отметивший, что в Национальной академии наук Азербайджана осуществляются необходимые меры по развитию молодых ученых и специалистов.

### Расширяя связи

Далее конкурсантов с пожеланием дальнейших успехов поздравили вице-президент ВР по коммуникациям и внешним связям в Каспийском регионе Бахтияр Асланбейли, заместитель министра молодежи и спорта Индира Гаджиева, рассказавшая об особой роли конкурса, организованного для молодых ученых, в их дальнейшей жизни.

В ходе трехдневного конкурса жюри оценивало исследовательские проекты студентов в основном по восьми направлениям (математика, физика и астрономия, химия, биология, медицина и здоровье, экология и природопользование, инженерия, информатика). Школьники, отобранные из числа победителей, будут представлять нашу страну на выставке, которая пройдет в США.

Основной целью конкурса является выявление талантливых студентов с научно-исследовательским и творческим потенциалом, развитие у них критического мышления, решения проблем, тайм-менеджмента, ораторских и коммуникативных навыков, расширение связей между высшими учебными заведениями и научными организациями и общеобразовательными школами, что позволяет учащимся общаться со сверстниками со схожими интересами.

А несколкими днями ранее в НАНА состоялось совещание, посвященное произошедшему в Турции 6 февраля катастрофическому землетрясению.

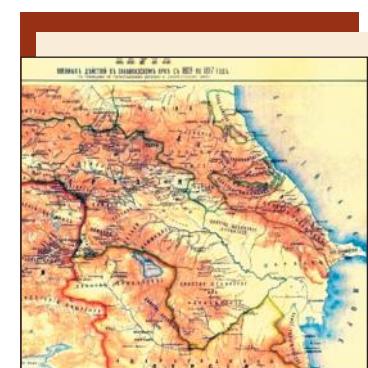
Вначале минутой молчания была почтена память людей, погибших в результате стихийного бедствия. Сказав, что по поручению Президента Ильхама Алиева в первые же часы после происшествия спасательные силы быстрого реагирования Министерства по чрезвычайным ситуациям нашей страны отправились в Турцию и принимают активное участие в поисково-спасательных работах, академик Иса Габибейли сообщил, что по указанию первой леди Мехрибан Алиевой Фонд Гейдара Алиева направил в братскую страну гуманитарную помощь.

### Солидарность с братским народом

Кроме того, академик Габибейли отметил, что Азербайджанское государство также направило в Турцию мобильный полевой госпиталь и медицинский персонал, палатки для размещения людей и обогреватели, в кампании по оказанию материальной и моральной поддержки участвует весь азербайджанский народ, в том числе и сотрудники НАНА.

Говоря о реализованных Академией наук мероприятиях, он сообщил, что в первые часы после происшествия президенту TÜBA профессору Музафферу Шекеру, руководителю Высшего совета по вопросам культуры, языка и истории имени Ататюрка профессору Юкселию Озгену, президенту Совета по научно-техническим исследованиям Турции (TÜBİTAK) профессору Хасану Мандалу, а также ректорам более двадцати университетов братской страны были направлены письма соболезнования, в которых говорилось о солидарности научной общественности с турецким народом.

(продолжение на стр. 10)



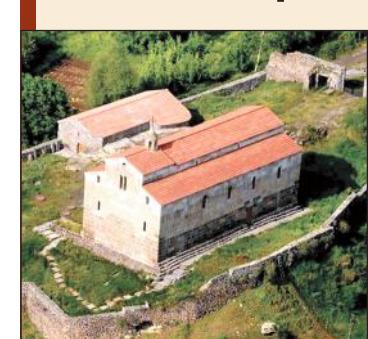
Разделивший страну на две части

стр. 10 ⇨



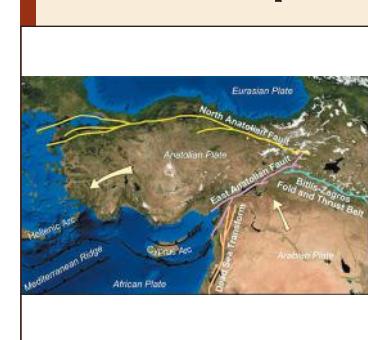
У нас нет другого пути

стр. 11 ⇨



Фальсификация в монастыре Агоглан

стр. 11 ⇨



Аритмия Земли

стр. 12 ⇨

# С применением современных технологий

Перед обновляемой НАНА по-прежнему стоят важные задачи

(начало на стр. 9)

Сказав, что он посетил посольство Турецкой Республики в Азербайджане, встретился с Чрезвычайным и Полномочным послом Турции в нашей стране Джакитом Багы и выразил соболезнования, руководитель НАНА отметил, что оставил в траурной книге запись от имени коллектива Академии наук.

Рассказывая о пресс-конференции, которая состоялась в день происшествия в Республиканском центре сейсмо-

логической службы НАНА, академик Иса Габибэли сообщил, что общественность была проинформирована о данных, связанных с произошедшим в братской стране землетрясением, а в последующие дни член-корреспондент НАНА Гурбан Етиришили и сотрудники центра продолжили свои активные выступления в СМИ.

Затем выступил генеральный директор Республиканского центра сейсмологической службы НАНА член-корреспондент НАНА Гурбан Етиришили, который рассказал участникам совеща-

ния о сейсмических данных, связанных с произошедшим в Турции мощным землетрясением.

На мероприятии выступили члены Президиума НАНА - академики Ариф Гашимов, Ибрагим Гулиев, Дильгам Тагиев, Расим Алигулиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшилиева.

Кроме того, на совещании было принято решение об обсуждении на заседании Президиума НАНА специального доклада, посвященного произошедшему в Турции землетрясению и задачам сейсмологии.

## Разделивший страну на две части

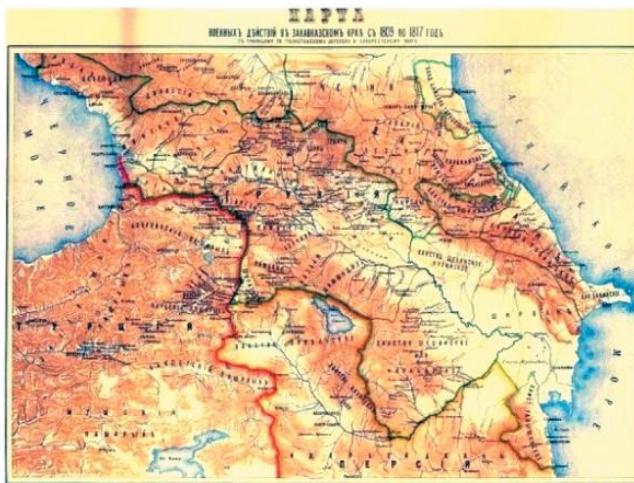
Прошло 195 лет со дня подписания Туркменчайского договора

В Институте истории имени А.А.Бакиханова НАНА состоялся круглый стол на тему "Туркменчай-195". Открывая заседание, генеральный директор института профессор Керим Шукюров отметил, что минуло 195 лет с момента подписания Туркменчайского договора, разделившего Азербайджан на две части.

Согласно итогам войны 1826-1828 годов между Российской империей и Государством Гаджаридов, то есть по Туркменчайскому договору, заключенному 10 февраля 1828 года, северная часть азербайджанских земель от реки Араз перешла к царской России, а южная часть - в состав Гаджарского государства. По условиям этого договора в Северный Азербайджан было переселено 40 тысяч армян из Гаджарского государства. Таким образом, Азербайджан подвергся такому историческому гнету, что азербайджанский народ и сейчас страдает от этого. Туркменчайским договором был завершен раздел азербайджанских земель по реке Араз.

### План коварен - пересмотр южных границ

Затем выступил исполнительный директор института Ильгар Нифталиев, отметивший, что современные армянские историки, как и их советские предки, упорно пытаются доказать тезис о том, что в истории существовало государство "великая Армения", территории которого была оккупирована различными государствами и, наконец, в 1828-1829 годах оно было разделено на две части: восточная часть якобы вошла в состав Российской империи по Туркменчайскому договору, а западная осталась в составе Османской Турции в результате Эдирнского договора 1829 года. "На самом деле, - заявил он, - идея разделения Армении на восточную и западную впервые была привнесена в советскую историографию после Второй мировой войны Иосифом Сталиным. Причиной этого стали планы советского руководства пересмотреть южные границы страны, вернуть их к положению 1914 года. В целях реализации этого плана весной 1945 года советское руководство выступило с инициативой о пересмотре советско-турецкого договора от 16 марта 1921 года. После этого армянские историки, получив указания свыше, в своих произведениях начали активно употреблять ложные названия "Восточная" и "Западная" Армения соответственно территориям бывших азербайджанских Иреванского и Нахчivanского ханств, которые были оккупированы Российс-



кой империей в 1827 году, и территории Восточной Анатолии Турецкой Республики, на которые претендовала Москва".

Таким образом, в результате массовой миграции армян из Гаджарского государства и Османской империи, а также этноконфессиональной политики Российской империи были заложены основы этнических территориальных конфликтов, продолжающихся с начала XX века по сей день.

### Новая война за азербайджанские земли

Круглый стол продолжился выступлениями ученых Джаби Бахрамова, Гаджи Гасanova, Шахина Фарзалиева и Эйнуллы Мадатли, которые поделились своими взглядами на проблему.

Отметим, что ученые единодушны во мнении, что Туркменчайский договор имел тяжелые последствия. Напомним, что в 1826 году началась новая, вторая война за азербайджанские земли между царской Россией и Ираном. Одержав победу в Шамкирском и Гянджинском сражениях, русские войска в четвертый раз вторглись в Иреванское ханство. В октябре 1827 года после оккупации Нахчivanского и Иреванского ханств начался поход русских войск на юг. Вскоре они захватили Тебриз и Марапнд. Главнокомандующий войсками Гаджаров принц Аббас Мирза был вынужден отступить. Затем он обратился к генералу Паскевичу с просьбой о мирных переговорах. Решив, что оккупация Нахчivanского и Иреванского ханств они завершили захватническую политику, царская Россия согласилась на мирные переговоры. 6 ноября 1827 года в местечке Дехгартанде начались мирные переговоры между генералом Паскевичем и иранским принцем Аббасом Мирзой. Эти переговоры, в которых азербайджанский писатель и просветитель Аббасгулу Ага Бакиханов участвовал в качестве переводчика, длились два месяца и в итоге после условий Паскевича "война или компенсация" завершились неудачей.

Продолжая наступления и взяв штурмом Урмию, Ардебиль, Миану,

путь российских войск к Тегерану был открыт. Шах был вынужден возобновить мирные переговоры.

Об этом рассказал ведущий научный сотрудник Института истории имени А.А.Бакиханова НАНА доктор философии по истории Видади Умудту. Он отметил, что по окончании мирных переговоров в ночь с 9 на 10 февраля 1828 года в селе Туркменчай близ Тебриза между принцем Аббасом Мирзой и генералом Паскевичем был подписан договор из 16 пунктов.

### Договор утратил силу

"Туркменчайский договор, - поделился он, - согласно которому к Российской империи отходили Иреванское и Нахчivanское ханства, стал подтверждением Гюлистанского договора 1813 года, подписанного между царской Россией и Ираном без участия Азербайджана. Туркменчайский договор разделил азербайджанские земли на две части, в результате которого появились термины "Северный Азербайджан" и "Южный Азербайджан". Потеряв независимость, Азербайджан вступил на различные пути развития в составе двух государств.

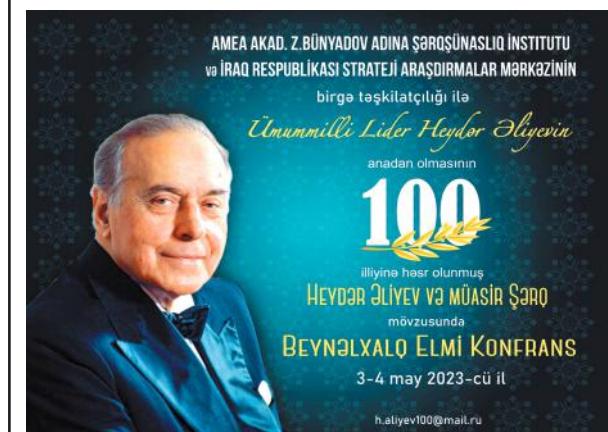
Согласно договору, Иран должен был выплатить России военную компенсацию в размере 20 миллионов рублей серебром, отказаться от всех территорий на левом берегу реки Араз, а также от всех прав и притязаний на Кавказ. Сохранение военного флота на Каспийском море распространялось только на Россию".

Подчеркнув, что впоследствии отношения Азербайджана с Османской империей осложнились, Видади Умудту сказал: "Россия еще больше обострила ситуацию, настраивая азербайджанское население против Османского государства в ходе начавшейся после Туркменчайского договора русско-турецкой войны. После подписания Туркменчайского и Эдирнского договоров связи Османской империи с Азербайджаном были разорваны. Раздел Азербайджана между Ираном и царской Россией привел к длительному российскому господству в регионе.

Одним из серьезных последствий договора стала армянская проблема. Поскольку статья XV договора предусматривала переселение десятков тысяч армян на аннексированные Россией земли - Иреван, Карабах, Нахчivan и др. - Российской империя не только укрепилась на Южном Кавказе, но и заложила основы будущего "армянского" государства. Тяжелые последствия этой проблемы продолжаются и сейчас. После обретения Азербайджаном независимости в 1991 году Туркменчайский договор утратил силу".

## Гейдар Алиев и современный Восток

10 мая 2023 года исполняется 100 лет со дня рождения общегосударственного лидера азербайджанского народа, создателя независимого Азербайджанского государства, выдающегося политического и государственного деятеля Гейдара Алиева.



В связи с этой датой и объявлением 2023 года по распоряжению Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева Годом Гейдара Алиева при совместной организационной поддержке Института востоковедения имени академика З.Буниятова НАНА и Центра стратегических исследований Республики Ирак состоялась международная научная конференция на тему "Гейдар Алиев и современный Восток". Проведение конференции запланировано на 3 и 4 мая нынешнего года.

Институт востоковедения объявляет прием тезисов для участия в международной конференции. Тезисы могут быть представлены на азербайджанском, турецком, английском, русском и арабском языках.

Тексты тезисов докладов должны состоять из 300-350-ти слов. Редактор - Microsoft Word, шрифт - Times New Roman 14, межстрочный интервал - 1,5.

Желающие принять участие в конференции должны отправить свои тезисы до 5 апреля 2023 года на адрес электронной почты: h.aliyev100@mail.ru.

**Объявление о принятых тезисах:**  
12 апреля 2023 года. Адрес: город Баку, пр. Г.Джавида 115, главное здание НАНА, VII этаж, Институт востоковедения имени академика З.Буниятова, кабинет 715. Тел.: +994 55 392 96 41.

## Гейдар Алиев: наука и образование

15 мая 2023 года при организационной поддержке Института географии имени академика Г.Алиева Министерства науки и образования состоится республиканская научно-практическая конференция на тему "Роль Гейдара Алиева в развитии науки и образования в Азербайджане".



Основные секции конференции будут охватывать следующие темы:

- Климат, оценка и использование водных ресурсов;
- Современное состояние использования ландшафтов;
- Рациональное использование почв и их экологические проблемы;
- Социально-экономическое развитие и перспективные направления развития регионов, потенциал зеленой энергии;
- Проблемы использования природно-ресурсного потенциала регионов и способы решения этих проблем;
- Региональные особенности демографического развития, перспективы заселения городов и сёл;
- Оценка туристско-рекреационного потенциала в обеспечении устойчивого развития;
- Проблемы, существующие в сфере интеграции науки и образования;
- Современные проблемы преподавания в высших и средних школах дисциплин, связанных с развитием регионов.

Статьи принимаются до 5 мая 2023 года. Студенты, докторанты и докторанты, желающие принять участие на конференции, должны представить отзыв своего научного руководителя о статье.

Требования, предъявляемые к материалу:

- Формат текста - Microsoft Word (\*.doc, \*.docx), формат страницы - A4 (210x297 мм), поля - по 2 см с каждой стороны, шрифт - Times New Roman, размер - 12, межстрочный интервал - 1,15;
- Объем статьи - 5-7 страниц, оригинальность текста - минимум 70%.

Статья вместе с заявкой на участие в работе конференции должна быть отправлена по адресу электронной почты: nauka1987@bk.ru.

# У нас нет другого пути

Азербайджан никогда не позволит варданянам

Продолжается напряженность вокруг ситуации, связанной с экологической акцией у поста российского миротворческого контингента (РМК) на Лачинской дороге. Ряд национальных и международных организаций призывают открыть Лачинскую дорогу.

Участники непрекращающейся мирной акции призывают всех защищать окружающую среду, ведь все то безобразие, совершенное на землях Азербайджана, является преступлением, направленным не только против народа нашей страны, но и против всего человечества.

Азербайджанская Республика постоянно работает над защитой экологического баланса, обеспечивая гражданам возможность жить в здоровой окружающей среде. И в этом процессе активно участвуют неправительственные организации.

## Азербайджан - инициатор мирной повестки

Мы, представители организаций гражданского общества, осуждаем экологический террор, совершаемый армянами в Лачинском районе и в целом в Карабахе, и обращаемся к международным организациям с просьбой дать оценку этому вопросу, а также на международном уровне поддержать осуждение этих бесчеловечных действий.

Без малого за тридцать лет Армения нанесла огромный и непоправимый ущерб природным ресурсам и окружающей среде оккупированных территорий Азербайджана. В результате природные ресурсы оккупированных территорий незаконно эксплуатировались и разграблялись различными компаниями. Ущерб природной среде этих территорий привел к нарушению экологического баланса в регионе. Наши села



и города были разграблены, разрушены дома, полностью отключены водопровод, электричество, газ и другие коммуникации. Приведены в негодность важные железнодорожные пути - в целом территории Азербайджана, подвергшиеся экологическому терроризму со стороны Армении, превратились в региональную зону экологического бедствия.

Армяне надеются, что Азербайджан уйдет под давлением международного сообщества и помохи российских миротворцев. Несмотря на то, что США, Франция, Россия и Европейский Союз призвали восстановить доступ к Лачинскому коридору, МИД Азербайджана прямо заявляет, что вопрос прав и безопасности жителей Армении, проживающих в Карабахском экономическом регионе, является внутренним делом Азербайджана, ведь Карабах - это неотъемлемая часть Азербайджана, и права и безопасность этнических армян, проживающих в этом регионе, будут обеспечены в соответствии с Конституцией Азербайджана.

распоряжаться нашими богатствами

Наша страна полностью выполняет свои обязательства и настоятельно требует, чтобы и армянская сторона следовала этому примеру. В отличие от Армении Азербайджан, выступающий инициатором мирной повестки, не заинтересован в нагнетании напряженности в регионе, наша страна обеспечивает безопасность и целостность своих территорий на законных основаниях.

Для поддержки мирной акции на дорогу Лачин-Ханкенди постоянно прибывают новые группы добровольцев, которые призываются к участникам акции и вместе они скандируют лозунги о проведении предварительного мониторинга экологической катастрофы и других последствий, которые могут возникнуть в результате незаконной эксплуатации месторождений полезных ископаемых.

## Возысить голос протesta

Протестующие заявляют, что незаконная эксплуатация и транспортировка природных ресурсов должны быть прекращены, так как российские миротворцы не контролируют эту ситуацию, а служба на всех постах, где они находятся, должна быть организована вместе с соответствующими государственными учреждениями Азербайджана.

Активисты проявляют невиданный патриотизм, заявляя, что акция является выражением законного недовольства азербайджанской общественности, и эту позицию гражданского общества следует уважать. Они собрались на дороге Ханкенди-Лачин, чтобы возвысить голос протesta против беззаконий, и надеются, что их законные требования будут выполнены.

Как всегда, Азербайджан полностью соблюдает международное право. А вот отношение некоторых международных орг

анизаций к этому событию лицемерное и отвратительное: они много лет закрывали глаза на разграбление наших богатств в Карабахе, на разрушение армянами наших городов и сел, наших памятников. А сейчас преувеличивают и раздувают до такой степени мирную акцию против незаконной эксплуатации наших природных богатств!

Но азербайджанские экоактивисты шаг за шагом достигают поставленных целей, и процесс будет продолжаться до тех пор, пока не будет достигнут окончательный результат, пока не будут выполнены все их требования. Я сам, как участник акции, неоднократно там бывавший, могу засвидетельствовать, что Лачинский коридор полностью открыт для гуманитарного транспорта, и холодная погода не может напугать активистов. Тем более, что волонтеры оживляют общую картину акции патриотическими песнями.

Преступник и грабитель Рубен Варданян либо не понимает, что игра, в которую он играет, не продлится долго, либо прекрасно все понимает и продолжает игру, зная, что ничего не выиграет. Баку решительно заявил о своей позиции на самом высоком уровне - никаких переговоров с сепаратистами, террористами и бандитами не будет. Эту позицию поддерживают и отстаивают участники акции, полностью разрушая план Варданяна, которому так и хочется сказать: "Вы можете прийти и сами убедиться, кто мы такие. Дорога не та кая уж и дальняя, расстояние между участниками акции и Ханкенди всего 14 километров, приезжайте и убедитесь, что акции гражданского общества продолжаются. И мы добьемся поставленных целей, у нас просто нет другого пути!".

**Фарид МУСТАФАЕВ,**  
научный сотрудник Института  
почвоведения и агрохимии  
Министерства науки и образования

## Фальсификация в монастыре Агоглан

Хай, которые не имели никакой истории и традиции государственности на Южном Кавказе, стали претворять в жизнь мнимую "историю армянского народа"

Поселившись на Кавказе в первой половине XIX века, они стремились изменить этноконфессиональную принадлежность албанских христианских памятников и пытались присвоить албанскую историю, а также албанские церкви. Храм Агоглан, являющийся одним из первых мест, где начал свою деятельность Григорис, - первый албанский католикос, избранный на втором этапе распространения христианства.

Сам храм находится на 30-м километре шоссе Лачин-Минкенд, недалеко от села Хусулу. Трехнефный Агогланский церковно-монастырский комплекс основан в V-VI веках. Церковно-монастырский комплекс, построенный на древнем албанском храме, с 18 мая 1992 года находился под оккупацией армянских вооруженных сил. В 2020 году албанский храм также был освобожден при освобождении от оккупации Лачинского района.

Об этом рассказал заведующий сектором исследований архитектурных памятников и духовного наследия Кавказской Албании Научного центра албановедения Института археологии, этнографии и антропологии НАНА доктор философии, доцент Натиг Алишев.

Ученый отметил, что армяне после оккупации Лачинского района в 1997-2001 годах при финансовой поддержке диаспоры незаконно проводили археологические исследования на территории монастыря Агоглан, в ходе были обнаружены многочисленные могилы, относящиеся к албанской христианской эпохе. Взятые отсюда образцы подверглись радиоуглеродному анализу в Чикаго (штат Иллинойс, США), по результатам которого было установлено, что образцы погребения относятся к VII-VIII векам.

Другая научная информация, полученная в результате анализов, осталась конфиденциальной, поскольку не служила хайским интересам.

Храм Агоглан был подвергнут первой "реставрации" при участии М. Асратяна, А. Саиняна, С. Ка-



рапетяна и итальянских архитекторов П. Джунео и Ф. Гандонфо. В 1997-2001 годах незаконными археологическими исследованиями в Агогланском храме руководили Г. Симонян и Г. Санамян. Незаконные реставрационные и консервационные работы продолжались до 2006 года.

Оккупировав Лачинский район, армяне незаконно внесли изменения в интерьер монастыря Агоглан и направили свои основные действия на алтарную апсиду памятника. Они изменили высоту алтаря и поставили новый пьедестал в центральной части. На покрытие монумента была уложена красная черепица, произведенная в Армении, а на колокольне установлен металлический крест.

В рамках срока, предоставленного для возвращения Лачинского района во время 44-дневной Отечественной войны, материальные и культурные образцы, выставленные в расположеннем в здании хозяйственного назначения, были перевезены в Армению. Античные раннесредневековые каменные основания колонн, которые были обнаружены в результате незаконных археологических исследований и демонстрировались внутри церковного комплекса, но не могли быть перевезены за короткий промежуток времени, в очередной раз являются наглядным доказательством нахождения здесь древнего религиозно-административного комплекса.

## Литературные портреты

Решением Ученого совета Института литературы имени Низами Гянджеви НАНА издана книга "Литературные портреты (узбекские поэты и писатели)". В издании собраны статьи о выдающихся узбекских поэтах и писателях, чьи юбилеи будут отмечаться распоряжением Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева.



Книга вышла в свет благодаря совместному сотрудничеству с посольством Узбекистана в Азербайджане. Предисловие к сборнику, изданному под редакцией заведующей отделом литературных связей Азербайджана, Туркменистана и Узбекистана доктора филологических наук Алмаз Ульви Биннатовой, написали президент НАНА, генеральный директор Института литературы академик Иса Габибейли и посол Узбекистана в Азербайджане Бахром Ашрафханов.

А статьи в научно-теоретическом контексте подготовили сотрудники института Алмаз Ульви, Яшар Гасымбейли, Захра Аллахвердиева, Пирвана Мамедли, Шафа Алиева, Шабнам Мирзазаде, а также доцент Нахчыванского государственного университета Нязакет Исмаилова.

Отметим, что научным редактором книги является академик Иса Габибейли, рецензентами - доктор филологических наук Яшар Гасымбейли и доцент Сирацеддин Гаджи, ответственными секретарями - Шабнам Мирзазаде и Шахназ Насиби.

## Буклете о Шуше - на семи языках

В Институте востоковедения имени академика Зии Буниятова НАНА издан буклете "Шуша - культурная столица Азербайджана". Как отметили в пресс-службе института, для доведения реалий о Шуше до народов мира материалы буклета были переведены сотрудниками института на русский, английский, турецкий, арабский, персидский и китайский языки и изданы по отдельности.



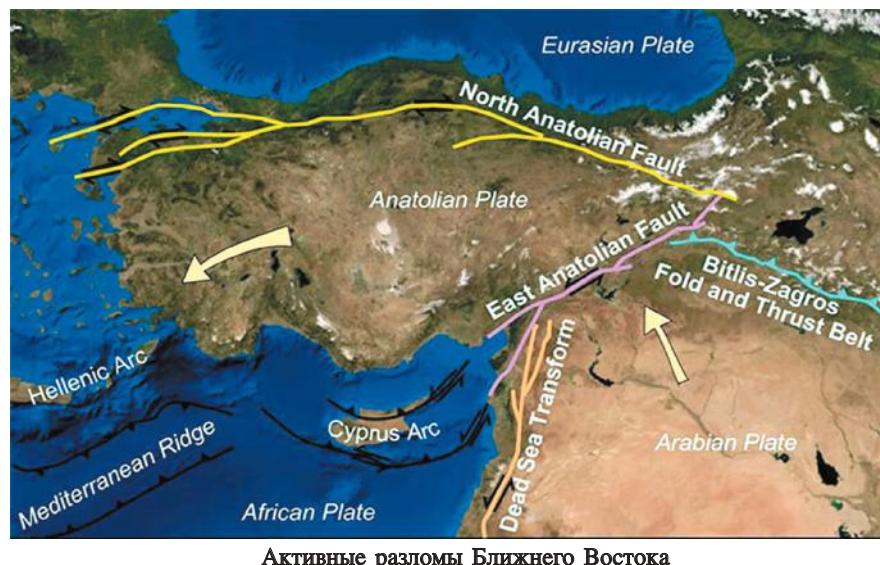
В буклете подробно повествуется об истории культурной столицы Азербайджана - города Шуши. В издании также представлена информация об этикологии топонимов Шуши, хозяйственных сферах города, исторических памятниках. В то же время можно ознакомиться с информацией об истории культуры и выдающихся деятелях культуры города.

Кроме того, в буклете упоминаются разрушенные армянами во время оккупации здания, исторические памятники, разграбленные образцы культуры. До сведения читателей доводится также информация об освобождении азербайджанских земель (в том числе города Шуши 8 ноября) в ходе 44-дневной Отечественной войны, о доблести азербайджанских военнослужащих, проявленной во время войны.

В издании есть информация и о работах по восстановлению города.

# Аритмия Земли

Строго научную гипотезу активизации природных процессов пока никто не предложил



Активные разломы Ближнего Востока

**В** первый рабочий день недели, когда все мировые информагентства сообщили трагическую новость о землетрясении в Турции и Сирии, Республиканский центр сейсмологической службы НАНА по горячим следам объявил о начале пресс-конференции.

Цель, которую преследовали ученые-сейсмологи, заключалась в том, чтобы информация для распространения была не только достоверной (об этом позаботились государственные структуры), но и научно обоснованной.

Продолжившаяся обстановка в Турции и Азербайджане, а также в Сирии, не оставила ученых-сейсмологов равнодушными. Они начали изучать причины землетрясения и предсказывать его последствия. Важно отметить, что землетрясение в Турции и Азербайджане было не первым в этом регионе. В 2021 году в Турции произошло землетрясение магнитудой 6,6, которое вызвало сильное разрушение в провинции Эрзурум. В Азербайджане в 2022 году произошло землетрясение магнитудой 5,8, которое также вызвало значительные разрушения в некоторых районах страны.

В то же время ученые подчеркнули важность тщательного и детального изучения сейсмического состояния территорий, на которых планируется строительство, а для минимизации риска - необходимость исследования конструкции каждого здания.

Что касается наиболее сейсмоактивной зоны Баку, то ученые по-прежнему называют прибрежную часть столицы. Объясняется это тем, что морское побережье состоит из водянистой, глинистой и песчаной структур. Волна подземных толчков, достигнув прибрежной линии, может начать быстро

гаснуть и стать причиной локального землетрясения. Но и на этой территории можно жить, если при строительстве зданий принимаются во внимание все требования к сейсмоустойчивости построек, убеждены эксперты.

## Приплюснутая планета

Активными зонами в нашей стране остаются море, Талышские горы, Шамаха-Исмаиллинская зона, западный регион страны и область Зангезурского хребта.

Между тем, касаясь вопроса, могут ли здания в Баку выдержать сильное землетрясение, профессор Етиришили ответил положительно. По его словам, в Министерстве чрезвычайных ситуаций со всей серьезностью относятся к этому вопросу.

- Во время строительства зданий сейсмологи дают заключения об уровне сейсмичности местности. Затем проектировщики подготавливают проект с учетом строительных материалов, способных выдержать встряску определенной силы. Позже сотрудники Агентства по контролю за строительством МЧС проверяют соответствие зданий выбраненным нормативам, - поделился сейсмолог.

По мнению вице-президента НАНА академика Ибрагима Гулиева, в истории геологических катастроф землетрясения, которые произошли в Турции и Сирии, не самые сильные - как по магнитуде, так и по числу жертв среди населения и разрушений. Каждый год на планете происходит более миллиона землетрясений, и в том числе десятки тысяч - в Азербайджане.

- К сожалению, - заявил он, - необходимо признать, что несмотря на великую технологическую революцию в сфере информационных технологий и приборостроения, мы знаем только о единичных случаях краткосрочного успешного прогноза времени, места и си-

лы предстоящего землетрясения - строго научную гипотезу резкой активизации природных процессов пока никто не предложил. Есть только несколько предположений. Считается, что нарастает активизация геологических процессов, связанная с динамическими явлениями, происходящими в глубинных зонах планеты, принужденно синхронизируемых процессами на Солнце и планетах. Обнаружены также аномальные явления, зафиксированные инструментально. Исследования с помощью космических спутников показали, что по экваториальной линии происходит увеличение диаметра Земли, то есть планета становится чуть более приплюснутой.

## Версии научные, и не очень

По мнению других исследователей, продолжил академик Гулиев, за последние 150 лет напряженность магнитного поля Земли уменьшается, а Солнца, наоборот, увеличивается. Также зафиксирована своеобразная "аритмия" Солнца, связанная с нарушением одиннадцатилетнего цикла. Китайские ученые сообщили, что вращение твердого ядра Земли замедлилось и может смениться на противоположное.

С этой версией не вполне согласен генеральный директор Института нефти и газа Министерства науки и образования академик Фахраддин Гадиров. По его словам, озвученная некоторыми экспертами вероятность того, что движение Солнца и Луны может вызвать катастрофические движения на Земле, мягко говоря, ненаучны.

- Эти версии, выдвигаемые в качестве основных причин возникновения такого сильного землетрясения, которое произошло в Турции, не имеют под собой научной основы. Так же, как абсолютно ненаучны и версии об искусственном происхождении этого землетрясения, - резюмировал академик-геофизик.

А как обстоит дело с изучением и прогнозированием природных катастроф непосредственно в нашей стране? С этим вопросом мы обратились к академику Гулиеву, и вот что он ответил:

- Сегодня в Национальной академии наук Азербайджана создана и функционирует уникальная сеть станций (84) с современной телеметрической системой сейсмического, гравиметрического, магнитного мониторинга. Мы располагаем также постоянно действующими стационарными станциями (GPS) и опорными пунктами замера на территории республики. Как система телеметрического сейсмического мониторинга, так и станции (GPS) включены в международные сети, и полученная информация доступна пользователям интернета через соответствующие сайты.

Галия АЛИЕВА

## Проблемы математики и естествознания

23 мая 2023 года при организационной поддержке Института дендрологии Министерства науки и образования Азербайджана, Северо-Казахстанского университета им. Манаша Козыбаева, Сургутского государственного педагогического университета РФ состоится XI международная научно-практическая конференция "Проблемы математики и естествознания", посвященная 110-летию выдающегося ученого В. Л. Рабиновича.

На международной научной конференции, которая пройдет в Казахстане, рабочими языками станут казахский, русский и английский языки. Материалы конференции будут опубликованы в электронном сборнике в виде статей и размещены на платформе электронной библиотеки "Электронная библиотека" (Российский индекс научного цитирования).

Текст научной статьи должен быть представлен в формате Word A4, до 5 страниц, размер шрифта 12 (размер шрифта 10 для списка литературы), интервал 1,0, шрифт Times New Roman, ширина страницы 25 мм с каждой стороны, с указанием УОТ.

Мероприятие пройдет по следующим направлениям:

- Актуальные проблемы науки и образования в области химии;
- Эколого-географические исследования;
- Проблемы современных исследований биологических систем;
- Методика и теория обучения информатике, математике и физике: инновационные методы.

Статьи и заполненные регистрационные формы необходимо направить в электронном виде на электронный адрес smbazarbaeva@ku.edu.kz до 23 апреля 2023 года.

Тел.: +77714773470 (можно связаться по WhatsApp).

## Делегация AFAD посетила Азербайджан

Азербайджан посетили делегации Департамента землетрясений Агентства по стихийным бедствиям и чрезвычайным ситуациям (AFAD) Министерства внутренних дел Турции и делегации турецкой компании MDSOFT. Делегацию возглавлял профессор Бахадыр Актуг.



В ходе визита в рамках Протокола о соглашении, достигнутого между Управлением землетрясений AFAD и Республиканским центром сейсмологической службы (РЦСС) НАНА, изучалась динамика очагов землетрясений, а также прошло обучение сотрудников РЦСС относительно применения разработанных в Турции программ с целью обработки и анализа данных на 22 вновь установленных в Азербайджане сейсмостанциях.

Кроме того, в рамках мероприятия были обсуждены новые программы, разработанные профессором Бахадыром Актугом для анализа данных GPS - в них принимал участие заведующий отделом геодинамики доктор философии по геолого-минералогическим наукам, доцент Ильяс Кязымов.

Следует отметить, что по договоренности между сторонами осуществляется взаимный обмен данными десяти сейсмических станций, расположенных в приграничных районах обеих стран. Также турецкие специалисты дали свои научные рекомендации азербайджанским сейсмологам по использованию программы SeysComP4 при обработке данных о землетрясениях.



## Сейсмичность - на фоновом уровне

Республиканский центр сейсмослужбы НАНА выступил с заявлением в связи с распространением провокационной информации. В нем говорится, что после землетрясения в Турции некоторые "эксперты" распространяют в соцсетях и некоторых СМИ фейки о том, что землетрясение будет и в Азербайджане.

Провокационная информация, по мнению РЦСС, абсолютно неправдива: "Призывают наших граждан не верить подобным слухам и следить за заявлениями официальных органов. За сейсмической обстановкой на территории республики следит сеть сейсмостанций РЦСС, и в настоящее время сейсмичность находится на фоновом уровне".

### Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Исаим Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,  
ул. Истиглалият, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".  
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000